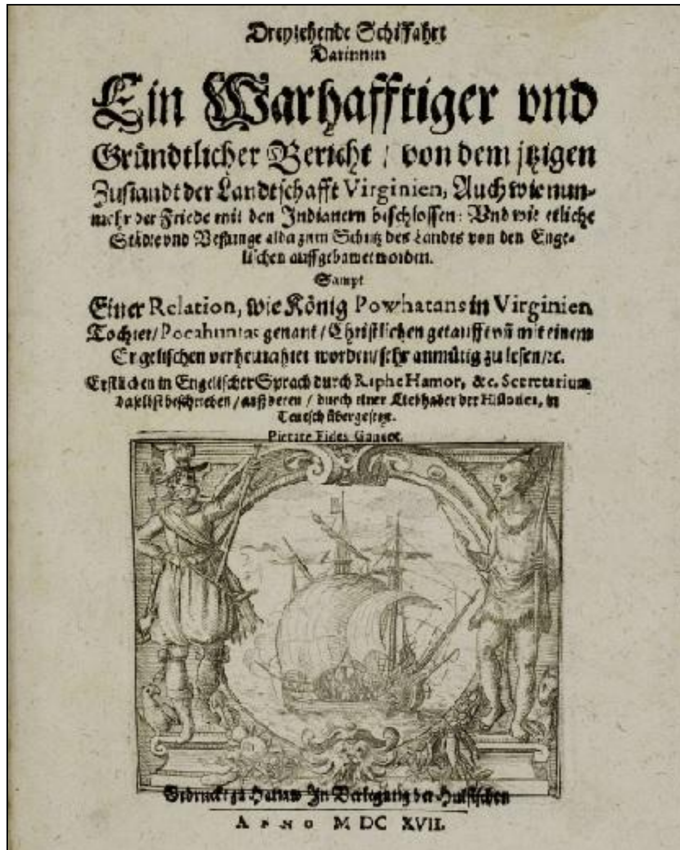

Dreyzehende Schiffahrt
Darinnen
Ein Warhafftiger vnd
Gründtlicher Bericht / von dem jtzigen
Zustandt der Landtschafft Virginien, Auch wie nun-
mehr der Friede mit den Indianern beschlossen: Vnd wie etliche
Städte vnd Vestunge alda zum Schutz des Landts von den Enge-
lischen auffgebawet worden.
Sampt
Einer Relation, wie König Powhatans in Virginien
Tochter / Pocahuntas genant / Christlichen getaufft vnd mit einem
Engelischen verheurahtet worden / sehr anmütig zu lesen / etc.
Erstlichen in Engelischer Sprach durch Raphe Hamor, &c. Secretarium
daselbst beschrieben / auß deren / durch einen Liebhaber der Historien, in
Teutsch übergesetzt.
Pietate Fides Gaudet.
Gedruckt zu Hanaw In Verlegung der Hulsischen
Anno M DC XVII.

RAPHE HAMOR

DREYZEHENDE SCHIFFAHRT DARINNEN EIN WARHAFFTIGER UND GRÜNDTLICHER BERICHT/ VON DEM ITZIGEN ZUSTANDT DER LANDTSCHAFFT VIRGINIEN

DERTIENDE SCHEEPVAART, WAARIN EEN WAARACHTIG EN GRONDIG VERSLAG OVER DE HUIDIGE TOESTAND VAN DE STREEK VIRGINIA

1 6 1 7

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

28 mei 2016
herzien 12 november 2018

INHOUD

BRON

1617, Hanaw

http://gdz.sub.uni-goettingen.de/dms/load/img/?PPN=PPN789406837&IDDOC=1303123

INLEIDING VAN DE VERTALER

Dit werk is er een in een reeks over diverse scheepstochten in de tijd van de Spaanse en Engelse verovering van Amerika, en de reizen van de VOC naar Oost-Indië.

In het huidige werk spreekt zeer tot de verbeelding, dat de legendarische prinses Pocahontas en haar vader, Powhatan, de hoofdrol spelen. Met veel list en bedrog en een ware ontvoering ontrolt zich hier een drama dat nog relatief goed is afgelopen, doordat Pocahontas met een van de Engelse officieren in het huwelijk trad, en er wederzijds - na vele onderlinge vijandigheden - een uitruil van in beslag genomen goederen tot stand kwam.

Zoals uit al dit soort verslagen blijkt, is er een constante strijd nodig geweest om vrede tussen de Indianen en de overheersers tot stand te brengen en te handhaven. Ook werd ‘het ware christelijke geloof’ met alle mogelijke middelen onder de aandacht van de inheemse bevolking gebracht. Het gold dan ook als een wapenfeit dat Pocahontas tot het christendom kon worden overgehaald, zodat zij als onwetende heiden gered werd van de verdoemenis.

Wij ontkomen niet aan het tragische beeld van het huidige Virginia, dat in niets meer gelijkt op het oude gebied, en aan het feit dat er van de oorspronkelijke bevolking vrijwel niets is overgebleven.

Ook de natuur heeft inmiddels grote schade opgelopen. Wie de beschrijving leest van de uiteenlopende groenten, vruchten, kruiden en de dieren die de velden en de lucht bevolkten, ziet een weergave van een zeer voedselrijk land van welhaast bijbelse en paradijselijke schoonheid en overvloed.

Het werk is niet geheel consequent in de schrijfwijze van namen - ook niet als wij meetellen dat de eigennamen op zijn Latijns verbogen worden op grond van de naamvalregels -, en spreekt ook voortdurend over ‘Jacobstown’. In de tekst wordt dikwijls naar de toen regerende koning verwezen. Daarmede moet koning James I, 1603-1625, bedoeld zijn, zodat voor ‘Jacobstown’ naar mijn mening ‘Jamestown’ moet worden gelezen.

Grammaticaal vertoont de tekst, zoals heel vaak voorkwam in dit soort oude Duitse werken, grote onvolkomenheden. Gezegden zijn onvolledig, zinnen zijn onduidelijk gemarkeerd, zinsdelen van ongelijksoortige constructie zijn met elkaar verbonden, redeneringen worden niet goed afgemaakt, et cetera. Maar als tijdsdocument geeft het een prachtig beeld van wat er zoal bij het vestigen van koloniën en steden kwam kijken.

Ruud Muschter

HET OMSLAG

Dertiende Scheepvaart
Waarin
Een waarachtig en
Grondig verslag / over de huidige
Toestand van de streek Virginia, en ook over hoe thans
de vrede met de Indianen is gesloten: En hoe sommige
steden en vestingen aldaar tot bescherming van het land door de
Engelsen zijn opgebouwd.
Tezamen met
Een relaas over hoe de dochter van de koning Powhatan in
Virginia,
Pocahontas genaamd, christelijk is gedoopt en met een
Engelsman in de echt verbonden / zeer aardig om te lezen / etc.

Eerst in de Engelse taal door Raphe Hamor, etc. secretaris,
zelf geschreven / en daaruit / door een liefhebber der
geschiedenis
in het
Duits vertaald.

In vroomheid, Vertrouwen, Genoegen.

Gedrukt te Hanau, bij Uitgeverij Hulsius[1]
IN HET JAAR M DC XVII.

---

[1] Levinus Hulsius, die zelf ook diverse werken over de scheepvaart heeft geschreven, onder andere over de vloot van de VOC naar Oost-Indië. Deze werken zijn doorgenummerd.

NEW ENGLAND

VOORWOORD ANONIEME INLEIDER

Aan de welwillende lezer.

De eer- en kunstminnende lezer mag zich er redelijkerwijze over verwonderen, dat er reeds geruime tijd niets gedenkwaardigs over de landstreek Virginia en de huidige toestand ervan aan den dag en in druk is gekomen. Ik heb echter tot nu toe hier verbleven, terwijl de Engelsen nog steeds daar waren met de wraakzuchtige en onverzoenlijke Indianen - voornamelijk met diegenen die aan de wateren van de Pataomecke[2] en Topahanaah wonen - en met de koning van die landstreek, Powhatan genaamd, en zijn barbaarse onderdanen vijf jaar lang een algedurige strijd hebben geleverd, waarop tenslotte de vrede door wonderbaarlijke en onverhoopte middelen gesloten, geconformeerd en bevestigd werd. Aangezien de Engelsen voortaan heel veilig in die landstreek handelen en wandelen, en steden, kastelen en vestingen hebben gebouwd, zoals op de bijgevoegde afbeelding te zien is, heb ik het niet onraadzaam geacht om deze verhandeling over hetgeen zich aan de kant van beide partijen heeft toegedragen, vanuit het Engels dat Raphe Hamor - secretaris van dat eiland, als een aanwezige getuige aan de heer Thomas Schmid, ridder en opperste beheerder en regent in Oost-Indië, Muschau[3], Nortwestenfarth, de Zomereilanden[4], de schatmeesters der landstreek Virginia, et cetera - geschreven heeft, in de hoogduitse taal te vertalen en aan den dag te geven, et cetera. Niet echter als een oud,

[2] Thans de ‘Potomac’ geheten.
[3] Stad in Sachsen.
[4] Bij de Schotse Hooglanden.

verbleekt werk, want deze kwesties over de onlangs verstreken jaren 1613 en 1614 hebben plaatsgevonden onder de ridders en regenten van de heer Thomas Gates, en de ridders en maarschalk van de heer Thomas Daln[5] van genoemde landstreek. Wat Virginia is of waar het gelegen is, zal ik de goedgunstige lezer attenderen in de 14e Scheepvaart, waar ik er op de pagina's 3 en 4 aldaar omstandig op ben ingegaan. Het is niet nodig om dat hier geheel vermoeiend[6] met vele wijdlopigheden te herhalen.

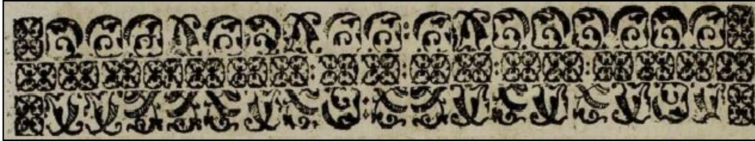
Ik zal de goedgunstige lezer evenwel gedienstig vragen - aangezien de verhandeling vanuit het Engels in de Duitse taal is vertaald, en het Engels zo veel mogelijk woord voor woord gevolgd is - niet te zeer getroffen te worden en het niet verkeerd te begrijpen, wanneer het Duits wat duister mocht zijn uitgevallen, doch genoegen te beleven aan deze voorgenomen arbeid. En wanneer dat bespeurd mocht worden, zal men reden hebben in deze en dergelijke kwesties iets meer met grotere ijver ter hand te nemen.

Wij zijn allen God de almachtige, dank verschuldigd, dat Hij zich heeft verwaardigd om deze wilde en barbaarse volkeren, benevens vele andere die zovele jaren eerder in duisternis en ongeloof hebben verkeerd, tot kennis van Hem en Zijn goddelijke woord te brengen. Wij moeten ons echter ernstig hoeden voor ondankbaarheid voor dergelijke hoge weldaden en moedwillige verachting ervan, en erop letten dat wij niet eerder veroorzaken dat God het heldere licht van Zijn woord bij ons uitdooft en het bij anderen ontsteekt.

Vale & fruere.[7]

[5] Gedeclineerd.
[6] "taedios".
[7] 'Gegroet en aan de slag'.

DE TEKST

Waarachtige verhandeling over de huidige toestand
en gelukzalige voortgang van het land Virginia tot
op de 18e juni van het 1614e jaar.

Hoofdstuk 1.

Er moeten mij wellicht de veelvuldige en diverse publicaties en uitgevaardigde drukwerken over de landstreek Virginia toeschijnen als een werk waarin ik met vele andere onvaste en wankelmoedige hoofden naar vernieuwing verlang. Ik ben net zo onnuttig, en wanneer er dan geen nut is bereikt, mede geïnteresseerd en ingevoerd, met genoegzame oorzaak en gegeven aanleiding om in deze materie stil te zwijgen, in zoverre ik niet door kinderlijke gehoorzaamheid mij verplicht zou erkennen om naar uiterste vermogen in alle dingen mijn vader hierin te volgen en te gehoorzamen, overwegende, dat het een dusdanige kwestie is, dat die niet door u en anderen gering moet worden geschat. Voornamelijk omdat ik het zelf met mijn ogen heb gezien en des te zekerder kan getuigen. In het ondervangen en volbrengen daarvan wens ik van harte, dat mijn simpele en gering te schatten relaas dat overeenkomstig de waarheid is (en zich zo verhoudt naar gelang ik op grond van mijn geweten kan zeggen), vrucht moge afwerpen en geloof en opmontering wekken om zulk een heerlijk en eerlijk werk te bevorderen, waarin (zo er al geen andere redenen voorhanden zijn) het resultaat en doel reeds geopenbaard wordt, namelijk de

eer van God, die door bekering dit ongelovige volk bevordert, en dan de lof van onze koning en vaderland, dat zich door recht en redelijkheid op zijn minst de overbodige goederen kan aanmatigen, waarover God hen tot oversten en huishouders heeft gesteld, wat een genoegzame aansporing is voor alle goedbedoelende christenen, gezien de huidige toestand en positie van onze koloniën, waarin ze floreren[8] wanneer ik ze heb verlaten, want ik houd het er gewis voor, dat ze mettertijd veel zijn toegenomen en moet dus in aanmerking nemen dat een eerminnend gemoed daarover te vertrouwen is, in aanmerking nemend hoe verachtelijk en armzalig ze gehouden en vervolgd zijn geworden. Het is niet zomaar, dat er thans na een vijfjarige burgeroorlog met de wraakzuchtige en onverzoenlijke Indianen een bestendige vrede is, die niet zo licht te breken valt, die indertijd besloten is geworden, niet alleen met de aangrenzende en naburige Indianen aan de stromende wateren van Pataomecke, Topahanah en vele andere, doch ook met de arglistige en onverzoenlijke Powhatan, en alle andere volkeren die hem tot onderdaan zijn, voor dewelke Powhatan zich vast en onverbrekelijk verplicht heeft. Door welk middel en de aan de hand gedane gelegenheid zij met vruchtbaarheid de nuttigheden van dit land kunnen genieten, en aldus hebben zij alle hulp die zij tot ons voornemen kunnen betonen, te verwachten, daar zij eenvoudig te onderwijzen zijn; zedelijk en vriendelijk met hen moet worden omgegaan, zoals de heer Thomas Dale - thans aldaar de belangrijkste overste en bevelhebber, die deze eer, dit ambt dat hij draagt zeer waardig is - zich goed in hun zeden weet te schikken en gematigd met hen gebaart; en tot burgerlijkheid en vriendelijkheid gebracht kunnen worden, in zoverre zij ook van nature scherpzinnig zijn, hoewel aan ledigheid overgegeven, en zich niet minder beijveren om ons Engelsen hiermede te overtreffen, met name diegenen met wie wij tot nog

[8] "sie florirt". Onduidelijk, want enkelvoud. Het origineel is onduidelijk qua persoonvormen en enkelvoudige en meervoudige gezegden.

toe zijn omgegaan, die voor het merendeel niet zinrijker zijn dan de redeloze dieren, en liever in lanterfanten en luiheid willen sterven, hetgeen de eerdere ervaring genoegzaam bewijst, dan met arbeid hun voedsel zoeken, wanneer zij er niet met de macht van de wetten toe gedwongen worden. Ons nut vereist ook, dat ons eigen volk nu heel zeker zonder enige angst, zoals ik dat genoegzaam bemerkt heb, op zijn arbeid kan letten[9], vandaar dat er twintig, tegen eerder veertig worden verricht.[10] Hoewel het niet onbekend is door welke middelen deze vrede zo gelukkig is, dat de gedragswijzen van ons beiden bevorderlijk zijn[11], en hij ook nog ten gunste van de inwoners van het land geconformeerd en gesloten is, acht ik het niettemin tot eer van de kapitein Argol[12] - wiens hierin aangewende ijver en voorzichtigheid ten hoogste moeten worden geloofd en verheven - niet onredelijk, dat ik dat in mijn verhandeling opneem, waarbij ik mij zo veel mogelijk moeite wil geven, niet aan de omstandigheden die hiertoe noodzakelijk zijn, voorbij te gaan.

De algemene berichten, voor zoveel mij bekend is, aan een Edele Raad van het land Virginia, die merendeels door mij (hoewel onwaardige) vervaardigd en geschreven zijn, hebben vermeld, dat de eer- en lofwaardige kapitein Argol in het grootste tumult en oproer alhier, op grond van zijn wijsheid en ervaring met de dispositie, aard en natuur van dit volk, deels door vriendelijke handeling, deels door het redelijk tegen elkaar wegstrepen van de koopmanschap, niet minder dan een lijfelijke broeder met Powhatan, de koning van het land, lijkt te zijn, hetgeen dan aan zijn discretie en voortreffelijke bescheidenheid moet worden toegeschreven. Ja, hij heeft hen zover gebracht,

---

[9] “abwarten”.
[10] Onduidelijk.
[11] De originele zinsstructuur is onduidelijk.
[12] Diens naam wordt elders ook als Argoll en Argal geschreven. In feite Sir Samuel Argall, 1572(80?)-1626.

dat zij hetgeen hij hun heeft toegezegd, voor gewis en waar houden, en zij omgekeerd hun toezeggingen gestand doen.

Ongeacht, dat sommigen stellen dat men niet verschuldigd is geloof te hechten aan de ongelovige Indianen, hetgeen een paradox en een ongerijmde uitspraak is. Ja, ik heb zelf hen, die fide dignum[13] en geloofwaardig zijn, horen vertellen, dat zij onder elkander niet tot overeenstemming komen, of daarom met henzelf niet tevreden zijn; dat zij niet weten, hoe en op welke wijze zij hun iets goeds zouden kunnen betonen dat niet alleen hun zou toevallen, doch ook voor de ganse kolonie bevorderlijk en verkieslijk zou zijn; en hun datgene zouden verzekeren. Mogen toch thans de tijd en gelegenheid komen, dat zij dat goed in acht willen nemen om aan hen alle genegen wil en het goede te bewijzen. Aldus betonen zij zichzelf eerlijk in de daad, en mild in de toezegging.

Het geschiedde, dat Pocahontas, de dochter van de koning Powhatan, die hem zeer lief is, van wie de faam of het gerucht ook in Engeland met de naam Non parella[14] werd uitgebreid, met haar prinselijke of vorstelijke voornemen, voor zover ik het zo mag noemen, in afwezigheid van de kapitein Argal zich vast had voorgenomen om uit tijdverdrijf naar haar vrienden in Paraomecke, hetgeen ik uit bepaalde bron heb, te gaan wandelen, doch in de vermomming van een koopvrouw die naar de markt gaat, om diverse spullen van haar vader te verkopen voor andere waren. Dat bleef zij dan ongeveer drie maanden of langer volhouden. Het geluk wilde, dat de kapitein Argal hetzij uit gedane toezegging, of wegens zijn zakelijke beslommeringen, daar was aangekomen. Toen Pocahontas, die toch jegens de Engelse vriendelijkheid zich gewillig betoonde en haar vriendschap met hen graag wilde laten toenemen, hem zag, beviel hij haar, en zij wilde hem in een niet herkende gedaante, omdat zij het gevaar duchtte dat hieruit zou kunnen voortkomen, graag bezoeken, hetgeen zij dan ook deed. Zodra

[13] ‘geloof, passend’.
[14] ‘Niet-partner’.

de kapitein Argall daarvan op de hoogte was, heeft hij met zijn oude, goede vriend, die hem zo lief was als zijn broeder en de naam Iapazeus droeg, beraadslaagd over welke middelen en wegen gevolgd moesten worden om Pocahontas tot zijn gevangene te maken, aangevend, dat het nu of nooit de juiste tijd was dat hij hem, Argall, daadwerkelijk zelf de liefde betuigde die deze dikwijls jegens Iapazeus met woorden had geuit, opdat hij door haar gijzeling de Engelsen die koning Powhatan bij zich gevangen hield, kon bevrijden, en ook de weermiddelen en wapenen die de koning van hem achterhield, terug kon krijgen. Hij beloofde daarnevens haar ondertussen passend en eerbaar te houden. Iapazeus, die er wel van verzekerd was dat zijn broeder Argall, zoals hij toezegde, haar eerbaar en goed zou onderhouden, beloofde hem naar zijn beste inspanning de zaak aan het rollen te brengen; zoveel als het hem mogelijk is, te bevorderen wat hij verlangt; en op de volgende wijze de zaak ter hand te nemen. Hij wilde zijn vrouw als instrument en werktuig hierin gebruiken, want de vrouwen handelen in bedrieglijke voornemens toch al iets sneller en scherpzinniger dan de mannen. Hij regelde het dus zo, dat zijn vrouw en Pocahontas zijn broeder (de kapitein Argall) tot aan het water zouden begeleiden, en als zij daar aankwamen, zou zijn vrouw doen alsof zij een groot verlangen had om naar de schepen te gaan om die te bezichtigen. Ofschoon zij reeds drie of vier keer zo ver was gekomen, had zij die nog niet bezichtigd, en zij wilde dan ook indringend en serieus halt houden, opdat haar Iapazeus, haar man, dat mocht toestaan. Vervolgens zou deze zich heel boos over een dergelijk gedoe en haar verlangen uitlaten, en voorwenden dat dat een heel onnuttig verzoek was, vooral omdat zij zonder het gezelschap van andere vrouwen was. Die weigering had zij dan van haar man in ontvangst moeten nemen, en zij had zich dan moeten aanstellen alsof zij huilde, want wie weet nu niet, dat vrouwen hun tranen kunnen gebieden. Daarentegen zou haar man dan doen alsof hij wegens haar huilen medelijden met haar had, en haar toestemming

geven om naar te schepen te gaan, voor zover het Pocahontas mocht believen om haar hierin gezelschap te bewijzen. Nu berust de grote moeite erin dat Pocahontas wordt overreed om daarmede akkoord te gaan en het in te willigen, want zij beseft wel welke ongelegenheid en tegenwerking haar vader jegens ons betoont, hoewel zij wel de hoop koesterde onbekend te blijven. Doch zij heeft op dergelijk ijverig aandringen tenslotte

daarin ingewilligd, en zo zijn wij dan naar de schepen gegaan. De beste traktatie die daar teweeggebracht kon worden, was van tevoren bereid. Men ging spoedig avondeten en was onderling zeer vrolijk, vooral Iapazeus en zijn vrouw, die ter aanduiding van haar vreugde zo nu en dan de kapitein Argoll tegen zijn voet stootte, alsof zij wilde zeggen: nu is het gedaan, nu is ze van u. Na beëindiging van het avondmaal werd Pocahontas naar de slaapkamer van de buksenmeester gevoerd, om daar ’s nachts te rusten. Iapazeus evenwel en zijn vrouw verlangden

met de kapitein Argoll, hun broeder, te spreken, hetgeen enkel en alleen was om hem bij te brengen hoe, en op welke wijze, en met welke list en snelheid zij[15] zo verraden en gevangen was, zoals hier verteld is. Na het houden van deze toespraak begaven ook zij zich te ruste.

[15] Pocahontas.

Hoofdstuk 2.

’s Anderendaags zeer vroeg was Pocahontas, die dit bedrog allerminst had waargenomen en toch bevreesd was, het eerste uit bed, en zij noodde Iapazeus om te vertrekken. De kapitein Argol echter, had hem heimelijk goed voorzien van een kleine koperen ketel en andere geringschatte dingen, die door hem zo hoog en in grote waarde werden gehouden, dat hij ook zonder enige twijfel zijn eigen vader daarvoor zou hebben verraden. Hij liet hem en zijn vrouw wederom weggaan. Doch Pocahontas hield hij op, en vertelde haar daarop diverse uiteenlopende motieven, zoals dat haar vader indertijd diverse Engelsen had gevangen en veel van hun geweren, musketten en andere werktuigen achterhield, die hij op uiteenlopende tijdstippen door verraderlijke moordpartijen van de onzen had weggenomen, en - ofschoon hij ze niet wist te gebruiken - niettemin niet meer wilde teruggegeven. Daarop begon Pocahontas, die van het opzetje[16] met Iapazeus onwetend was, innig te treuren en zich ziek voor te doen. Iapazeus echter hield de schijn op dat hij zeer ontzet en bedroefd was over het feit, dat hij van een dergelijke gevangenschap oorzaak en middel moest zijn. Men moest zich inspannen om haar tot geduld over te halen, hetgeen met bijzondere en vriendelijke woorden gaandeweg bij haar teweeggebracht is geworden. Zij is toen naar Jacobstown gebracht, en een bode werd naar haar vader gezonden, om hem ijlings te berichten hoe zijn dochter in de macht van de Engelsen was en gevangen werd gehouden, totdat hij haar vrijkocht met onze mensen die door hem gevangen waren gezet, en met de geweren, musketten en andere werktuigen die hij verraderlijk van ons had afgenomen. Deze nieuwe tijding was hem niet zeer aangenaam, doch zeer ongehoord en hoogst onaangenaam, beide vanwege de liefde die hij jegens zijn dochter had, en ook wegens de affectie en toeneiging die hij jegens onze gevangen Engelsen had, die hij,

[16] “anstellung”.

hoewel zij voor enig werk geheel ongeschikt waren, zeer hoog had. En ofschoon hij ze niet wist te in te zetten, verlustigde hij zich in het aanschouwen van onze geweren en musketten.

Hij kon niet zo spoedig, zonder met zijn raden beraadslaagd te hebben, hierin een besluit nemen, en het is zeker, dat wij van hem binnen drie maanden niet in het geringste iets van hem hoorden. Na het verlopen van deze tijd heeft hij door de overreding door andere lieden zeven van onze gevangen mensen wederom vrijgelaten en met elk van hen een niet werkend en ondeugdelijk musket, en hij liet ons weten, dat in zoverre het ons beviel dat wij hem zijn dochter wederom zouden teruggeven, hij ons ruimschoots wilde compenseren voor de ons toegevoegde schade. En voor de andere musketten die gebroken en hem ontstolen waren, wilde hij ons vijfhonderd schepel graan geven en een eeuwige vrede met ons sluiten. Onze mensen, musketten en ten dele de betaling hebben wij aangenomen en wij antwoordden hem, dat het heel goed ging met zijn dochter en zij door ons zeer eerbaar wordt gehouden, zoals zij ook niet anders gehouden moet worden. Hij handelt met ons zoals hij wilde. Doch wij konden niet geloven dat onze overige wapens hem zijn ontstolen, of anders gebroken of verloren zouden zijn. Daarom wilden wij hem op generlei wijze, totdat hij ze ons weer doet toekomen, zijn dochter toevertrouwen. En vervolgens moet het zijn wil zijn, dat hij met ons een eeuwige vrede of altijddurende vijandschap sluit. Dit antwoord, naar het zich liet aanzien, is hem niet zo goed bevallen, want wij hoorden niets van hem tot aan eind maart. Indertijd heeft de heer Thomas Dale met het schip van de kapitein Argall en diverse andere kleine scheepjes die tot de koloniën behoorden, honderdvijftig man zeer goed toegerust en het stromende water op gestuurd, waar Powhatans belangrijkste woning was. Zij namen zijn dochter met zich mede, om hem ertoe te bewegen om strijd met hen te leveren, voor zover hij zo veel hart en moed had als over hem gezegd werd, of dat hij het overige deel dat wij nog te vorderen hadden, namelijk onze

musketten, geweren en andere werktuigen, ons wederom liet toekomen. Sommigen van hen die hij naar ons had toegezonden, zijn wederom naar hem gelopen, zoals zij beloofd hadden[17], omdat hij ons de bezwaarlijkheid had doen weten dat zij vijfhonderd schepel koren moesten halen. De gehele weg die wij optrokken, maakte zijn volk een groot aanzien of schouw en vroeg men ons om welke reden wij op die plek aankwamen. Wij hebben hun geantwoord, dat wij van plan waren om Pocahontas, die wij daarom hadden medegenomen, wederom aan Powhatan terug te geven, voor zover wij onze wapens, mannen en koren daarvoor mochten ontvangen. Zo niet, om met hem te vechten, hun huizen in brand te steken, hen van hun kano's te beroven en de viskorven neder te halen, en hem zo veel mogelijk schade toe te voegen. Sommigen onder hen, die bij anderen aanzien wilden krijgen, zeiden, dat wanneer wij kwamen om met hen te vechten, wij welkom zouden zijn, want zij zouden goed op ons voorbereid zijn, en wilden ons aanraden weder naar huis terug te keren, in zoverre wij ons welzijn in acht wilden nemen. Zij pochten ermede zo veel zij konden, met de argumentatie dat wij er op het water toch zeer slecht aan toe waren geweest, daarmede de kapitein Ratclif als niet anders waard aanduidende dan als hem nu tot smaad te gedenken, die zij samen met het merendeel van zijn compagnie verraden en omgebracht hebben. Waarop wij geantwoord hebben, dat nu zij het lef hebben om ons ons ongeluk voor te houden, wij ook bereid zijn dit verraad op hen te wreken, wanneer zij niet gezwind voor ons een beter verdrag[18] regelden. Toen wij na deze verhandeling onze weg voortzetten en nauwelijks bij de engte van het stromende water aankwamen, en de schepen dus op schootsafstand van het land waren, lieten zij hun pijlen op ons in onze schepen afvuren, zodat het pijlen regende, hoewel wij ze niet zien konden. En zij verwondden daarmede een der onzen in zijn voorhoofd, die in levensgevaar had kunnen komen

[17] "wie sie dan angelobet hatten." Onduidelijk.
[18] "vergleichung".

te verkeren, ware het niet dat de ijver van een ervaren wondarts hem een kuur had gegeven.

Hoofdstuk 3.

Nu wij hierdoor een rechtmatige reden hadden om ons te wreken, hebben wij ons dadelijk in boten aan land gebracht, en op die plek spoedig zo’n veertig of meer huizen afgebrand. En wat wij daar hebben aangetroffen, hebben wij geroofd en wij hebben, hetgeen zij later zelf toegaven, vijf of zes van hen gewond en omgebracht. Met deze wraak zijn wij tevreden geweest, aangezien zij eerst op ons hadden geschoten. De dag daarna zijn wij hoger het water opgevaren. Toen hebben de Indianen ons nogmaals toegeroepen en gevraagd, waarom wij aan land waren gegaan, hun huizen verbrand hadden, diversen onder hen gewond en omgebracht hadden, en hun goederen geroofd. Waarop wij geantwoord hebben, dat - hoewel wij in vredevolle mening waren gekomen om het onze te ontvangen en liefde en vriendschap te verkrijgen, en daarmede tevreden zouden zijn geweest -, wij niettemin van zins waren en ook sterk genoeg, om ons te wreken en diegenen te straffen, door wie ons de bedoelde overlast en hoon was aangedaan. Nadat dit geschied was, en hoewel niet zo scherp als wij vermoedden, lieten wij het daar bij blijven, en verlangden om voortaan, wanneer het hun zou bevallen, vrede met hen te houden. Zij wendden weliswaar veel verontschuldiging voor, namelijk dat zij niet op ons hadden geschoten, en dat het feit dat een dergelijk ongeval was geschied, aan een rondtrekkende Indiaan en aan boze kerels lag, die nog niet op de hoogte waren van ons voornemen, en dat wij daarom daar beland waren. Zij beweerden, dat zij niet gaarne ons ongeluk zagen en alle mogelijke ijver wilden aanwenden om ons te helpen aan datgene waarvoor wij gekomen waren. En wanneer zij in de zetel of woning van hun koning waren, wilden zij dadelijk zonder vertraging daar een eigen bode naartoe afvaardigen, om de mening van de zin en mening van hun koning te vernemen. Daartoe verzochten zij om slechts vierentwintig uur speelruimte en een weinig meer, want zo lang - zeiden zij - moest de bode tijd hebben totdat hij

wederom terug kon komen. Wij hebben dat ingewilligd en ook onpartijdig gehouden. Toen nu echter de tijd voorbij was gegaan, hebben wij geïnformeerd wat Powhatan, de koning, van zins was, en wat hij voor een antwoord zou geven. Men zei, dat enkelen der onzen die eerder bij hem waren geweest, omdat zij vreesden dat zij door ons gedood zouden worden[19], waren weggelopen, en dat Powhatan diverse mannen hen had nagezonden om hen te zoeken. Doch zo veel zwaarden en musketten als daar nog waren, wilde men de volgende dag opbrengen, hetgeen meestendeels geschiedde om de tijd en de termijn te verlengen en ons op te houden. Aangezien zij de volgende dag niet aankwamen, en wij ook niets zeker konden achterhalen, voeren wij het water hoger op en wierpen de ankers uit, heel dicht bij de belangrijkste plek en woning van Powhatan, een vlek Matzkot genoemd, waar toen rond de vierhonderd man, voor zover wij konden zien, verzameld waren, zeer goed uitgerust met hun bogen en pijlen, om ons te ontvangen, die ons uitdaagden om aan land te komen, hetgeen wij toch al van zins waren. En daarop zetten wij spoedig voet aan land en was het onze beste landingsplek bij een hoge oever, die de vijand tegen ons groot voordeel aan de hand deed. Doch het liet zich aanzien, dat zij zowel alsook wij niet als eersten iets wilden beginnen, hoewel zij, voor zover wij konden bemerken, op toeslaan zinden. Toen wij waren aanbeland, zijn zij, alsof zij in het geheel niet bang waren, niet in het geringste geweken, doch op en neer, heen en weer door de onzen gegaan, van dewelken de belangrijksten naar onze koning zochten, met wie zij graag in gesprek wilden gaan en de reden van onze aankomst wilden achterhalen. Toen zij daarover geïnformeerd waren, hebben zij geantwoord, dat zij thans bereid waren om zich te verdedigen, in zoverre wij hen zouden aanvallen, en verlangden niet des te minder tijd dat zij twee of drie mannen naar hun koning mochten afzenden om zijn mening hierover te vernemen. En wanneer zij met onze verzoeken niet zouden

[19] Onduidelijk. Het lijkt erop alsof er deserteurs bedoeld worden.

overeenstemmen, zouden zij met ons slag leveren, en dan moest er genoegzaam bloed over worden vergoten om aan onze klacht een einde te maken, hetgeen slechts was, de kwestie op te rekken, opdat zij nog langer tijd hadden om het hunne aan de kant te brengen.[20] En hoewel wij hun schalksheid wel merkten, stemden wij toch met hun verlangen in, en verzekerden hen dat wij hun tot op de volgende dag in de middag niet in het geringste schade zouden berokkenen, of een der hunnen zouden ophouden. En alsdan, voordat wij zouden vechten, zouden onze trompetters en trommelslagers een teken geven. Op welke toezegging van ons, twee van Powhatans zonen - om hun zuster die daar in de buurt op het land was, te zien en met haar spreken - tot ons kwamen. Nadat dezen haar te zien kregen, en verna-

[20] Mogelijk is bedoeld dat de Indianen dan tijd hadden om meer versterking naar de kust te sturen.

men dat zij zo goed werd behandeld, terwijl zij meenden dat zij slecht werd behandeld, hoewel zij reeds het tegendeel en tegenspel gehoord hadden, verheugden zij zich bovenmate en beloofden, dat zij zonder enige twijfel hun vader wilden overreden dat zij vrijgekocht zou worden, en dat zij alle ijver zouden aanwenden dat met ons een stevige, onverbrekelijke vrede tot stand zou worden gebracht. Op welk aanbod de twee broeders met ons aan boord zijn getrokken, waar wij tevoren twee Engelse mannen, namelijk de heer Johan Rolfe[21] en de heer Sparkes, afgevaardigd hadden, om aan hun vader te doen weten hoe alle kwesties er voor stonden. De volgende dag, toen zij vriendelijk waren onthaald, zijn zij wederom naar huis gegaan en zijn zij in het geheel niet voor koning Powhatan toegelaten geworden, doch hebben met zijn broeder Apachamo, die hem in het rijk opvolgt en reeds al het bevel had over het volk, gesproken, die ons eveneens heeft toegezegd, dat hij zijn grootste ijver om onze rechtmatige verzoeken te bevorderen, zou aanwenden. Waarop wij, aangezien het de tijd van het jaar in april was, die ons wederom oproept om onze zaken thuis te verrichten, ons wederom voor de afvaart toerustten, opdat wij de akker wederom konden voorbereiden en inzaaien tegen de winter. Zo zijn wij ook op deze toezegging gaandeweg gescheiden, en hebben hem tijd gegeven tot aan de volgende herfst, om daarin middelerwijl te besluiten wat hem het beste dunkte om te doen, met de overweging dat in zoverre binnen die tijd niet een slotvergelijking zou zijn getroffen, wij alsdan wilden terugkomen om al hun graan weg te nemen, hun huizen te verbranden en aan het water hun niet enkele viskorven te laten, noch enige kano's, wanneer wij die op enige enige plek zouden aantreffen, doch ze alle te verwoesten en kapot te slaan.

[21] Elders "Rolf" genoemd.

Hoofdstuk 4.

Lang voor deze tijd toen deze kwestie behandeld werd, had een voornaam man van hoog aanzien, die zich steeds zeer goed had gedragen, de heer Ioan Rolf, zich ingelaten in de liefde met Pocahontas, en zij zich omgekeerd ook met Rolf. Toen heb ik, toen wij in deze afwikkeling waren en het mij thans tijd dunkte, de kapitein, Sr. Thomas Dale[22], door een schrijven dat ik hem toezond, te verstaan te geven, waarin hij, Rolf, zijn - Sr. Dales - overweging en bevordering van deze liefde verlangde, in zoverre het hem goed dunkte dat deze plantage werd ingericht.[23] En Pocahontas deed het ook voor haar persoon weten aan haar broeders, welk voornemen C. Thomas Dale zich heeft laten welgevallen, en dit was de eigenlijke reden waarom hij ook zo goedmoedig onder hen was, hetgeen anders niet zonder andere voorwaarden zou hebben plaatsgevonden.

Dit aangevangen huwelijk kwam spoedig de koning Powhatan ter ore, hetgeen hem niet onaangenaam was of misnoegde, hetgeen aan zijn gezwinde besluit en opdracht genoegzaam kon worden ontleend. Want ongeveer tien dagen daarna had hij een van haar voornaamste verwanten, Opachisco genaamd, benevens nog vele anderen, afgezonden, die in zijn plaats in de kerk zouden zijn. Er waren ook twee zoons van hem bij, die het huwelijk bijwoonden, dat zeer pompeus naar de gewoonte van de streek rond de 8e april werd volbracht en voltrokken. Nadien is Pocahontas, toen de heer Rolf op de terugreis naar Engeland was aangekomen in Londen, in de christelijke godsdienst en kennis omtrent God onderwezen, en daarna in de Infant Street in Londen in het bijzijn van vele ridders en het gewone volk christelijk gedoopt, en heeft zij

---

[22] De naam wordt in dit werk vele keren anders geschreven, en wel als volgt: Sr. Thomas Dale, de heer Thomas Dall (in declinatie Thomassen Dalls), de heer Thomas Dal, de heer Thomas Daln (al dan niet gedeclineerd), de heer Thomas Dale, en C. Thomas Dale.
[23] De structuur van de originele zin loopt niet goed.

aldaar verbleven tot dit lopende jaar 1617 in de maand maart, waar zij gestorven is. Vanaf die tijd hadden wij vriendelijke handelsbetrekkingen en handel; niet alleen met Powhatan zelf, doch ook met al zijn onderdanen, zodat er niet één reden naar voren komt waarom deze kolonie of plantage niet vredig zou kunnen zijn.

Zonder deze vriendschap die met Powhatan bevestigd en gesloten is, acht ik het niet overbodig om de vriendschap die met de naaste buren, de Cichohomines[24] onlangs is gesloten, te gedenken. Deze Cichohomines vormen een fraai[25] en moedig volk, dat lange tijd vrij van Powhatans gebied geleefd heeft. Zij hebben onder henzelf gezag en hun eigen leiding gehad. Nadat dit volk gehoord had dat er tussen ons en Powhatan vrede was gesloten, heeft het - zodat het geroep daarover verstomd was - twee van hen naar ons afgezonden. Daarnevens twee vette herten als geschenk voor onze koning (want zo hebben zij onze overste, de heer Thomas Dale, genoemd). Zij hebben zichzelf en hun diensten aan hem onderdanig gemaakt, daarbij aangevend, dat - hoewel zij in de afgelopen tijd onze verklaarde vijand waren geweest, en wij wederom de hunne - zij niettemin thans en in de toekomst, voor zover het ons zou bevallen, niet slechts onze verenigde en vertrouwde vrienden, doch ook de onderdanen van koning Jacob en schatplichtigen wilden worden, en hun oude naam Cichohomines wilden afleggen, en daarentegen onze naam, waarmede zij ons noemden, aannemen, namelijk Tossantessas[26]. En omdat zij niet een opperste gebieder en bevelhebber hadden, wilden zij de heer Thomas Dale, de stadhouder van koning Jacob, onderdanig verzoeken hun overste, hoofd, koning en regent te worden, en hen in alle gerechtelijke kwesties en klachten te beschutten. Allen was het hun verlangen, dat hun hun eigen recht en vrijheid werd gelaten, om redenen dat hij zelf vanwege zijn veelvoudige

---

[24] Elders evenwel “Cicohomines” genoemd.
[25] “lustig”.
[26] Elders “Tossantessars” genoemd.

zaken en de zorg die hij voor zijn eigen volk had en droeg, niet altijd dicht bij hen zou zijn. Dat zij dan geregeerd mochten worden als eerder, door acht van de oudste en belangrijkste mannen onder hen, als zijn stadhouders en raden. Dit was de slotsom en inhoud van hun legatie. Daarop noemde de heer Thomas Dale hun een bepaalde tijd waarbinnen hij diverse afgezanten en legaten wilde afvaardigen, die aan hen verscheidene omstandigheden zouden voorstellen. En in zoverre zij ze zouden inwilligen, zou hij heel graag hun voorspraak en vriendschap aannemen en hun gebieder en regent worden. En hiermede heeft hij hen voor hun wildbraad was koper gezonden, dat zij geweigerd hebben aan te nemen.

Nu dan de verordineerde dag was aangebroken, hebben de heer Thomas Dale en de kapitein Argol zich met vijftig man in een schip - dat zo goed was toegerust dat er niet een verraad jegens hen kon worden gepleegd - begeven. Zij zijn naar Cicohominibus gevaren, die aan een arm van onze rivier wonen, ongeveer zeven mijl van Jacobstown. Bij hun aankomst hebben wij het volk, op hun verzoek, bijeen aangetroffen, dat daar naar hun beste manier en wijze ons welkom heeft geheten. En omdat onze huiselijke aangelegenheden en ons werk het ons niet wilden vergunnen lang daar te blijven, hebben zij spoedig daarna de belangrijkste mannen, die nog niet aanwezig waren, laten ophalen, die zich ook spoedig op weg hebben begeven en de volgende ochtend zeer vroeg aankwamen en vanwege deze kwestie gingen beraadslagen. De kapitein Argol (die indertijd de plek van de heer Thomas Dale innam, die - hoewel daar aanwezig - zich niettemin om tal van redenen verborgen heeft gehouden en op het schip verbleef) is na een lang gehouden verhandeling over hun voorafgaande aangelegenheden begonnen te vertellen, dat zij zich zonder twijfel nog wel weten te herinneren dat zij met hem vrede verlangen, en daarop heeft hij aan hen liefde en vriendschap toegezegd. Vandaar dat hij, Argoll, naar hen werd afgezonden door de grote commandeur om de vrede te sluiten, en dat alle voorafgaande schade aan

beide zijden aan de kant moest worden gezet en gans vergeten zou moeten zijn, doch op de in het volgende hoofdstuk volgende voorwaarden.

Hoofdstuk 5.

Nu volgen de voorwaarden waarop de Cicohomines door de Engelsen in hun verbintenis werden aangenomen en de vrede gesloten werd.

Ten eerste, dat zij - hetgeen zij dan ook beloofden - de naam Thassanthassis of Engels zouden aannemen, en de onderdanen van de koning Jacobus daarvan zouden zijn en altijd blijven, en zich eerlijk, trouw en oprecht zouden opstellen jegens zijn stadhouder in hun land.

Erstlich daß sie an sich nehmen sollen/ wie sie dann selbsten 1
angelobet/ den Nahmen Thassanthassis oder Engelisch/ vnd seines Königs Iacobi Vnterthanen seyn vnd allezeit bleiben/ ehrlich/ trew/ vnnd auffrichtig gegen seinen Statthalter in jhrem Lande sich verhalten.

Ten tweede, dat zij geen man of vee van de onzen zouden ombrengen. In zoverre echter onze mannen of vee schade aan hen toebrengen, of naar hen overlopen, dat zij dezen wederom naar ons zouden brengen, en daartegen de betaling voor hun schade van ons ontvangen.

Ten derde, dat zij op ieder moment bereid en gewillig met driehonderd of vierhonderd boogschutters moeten worden geholpen tegen de Spanjaarden - welker naam onder hen zeer gehaat is, omdat koning Powhatans vader door hen is verdreven uit West-Indië -, als dezen hun enigerlei schade mochten toevoegen die tegen deze vrede is.

Ten vierde, dat zij niet bij enigerlei gelegenheid, welke naam die ook draagt, onze palen neerhalen, of ook in onze steden of vestingen komen langs enigerlei weg of middel, doch zich eerst moeten aanmelden en aanduiden dat er Thassantessas zijn. En wanneer zij aldus zouden komen, moeten zij in alle gevallen ingeleid en vriendelijk onderhouden worden.

Ten vijfde, zo veel weerbare mannen als er onder hen zijn, waarvan er op zijn minst vijfhonderd zullen zijn, moet

eenieder van hen in de aanvang van de herfst twee schepel graan in onze graanhuizen inleveren in plaats van een tribuut van hun onderdanigheid jegens zijne majesteit en zijn stadhouder aldaar, waartegen zij wederom zo veel ijzer ontvangen als een tomahawk of kleine pijl.

Ten zesde en laatste, dat de acht voornaamste mannen van de heer Thomas Dall[27], die regeren mochten, er te allen tijde acht op slaan, dat deze artikelen en voorwaarden passend in acht worden genomen. Daarvoor zullen dezen jaarlijks van onze koning een rood gewaad en livrei ontvangen. Eenieder onder hen moet de beeltenis van zijne majesteit in koper laten ingraveren, en eenieder moet een koperen ketting om zijn nek dragen, waaraan men moet onderkennen dat zij edellieden zijn van koning Jacobus. Tevens, wanneer van deze voorwaarden er een of meer door hen worden gebroken, hebben zij allen het bevel de misdadigers te straffen, aangezien zij net als burgers gelijk moeten zijn voor de anderen.

Nadat nu deze artikelen hun allen aldus waren voorgehouden, heeft de gehele vergadering zich geheel gewillig hiertoe verbonden en bevestigd met groot geschreeuw, en zich bereid verklaard dat zij gans gewillig en bereid waren, alles dat thans wordt voorgehouden, te verrichten, en met name is de voornaamste van de acht begonnen een toespraak te houden tot de anderen. Zij wendden zich allereerst tot de oudsten, en daarna tot de jongeren, en ten slotte tot de vrouwen en kinderen, die hij de samenvatting van de voorgestelde voorwaarden, en hoe gestreng ze moeten worden aangehouden, in het bewustzijn heeft gevoerd, waarbij hij ook uitlegde wat ook wij hadden beloofd om voor hen te doen. Niet alleen dat wij hen zouden beschermen tegen, en bevrijden van het gevaar en de tirannie van Powhatan, waarvoor zij het meest bevreesd waren, doch wij zouden hen ook tegen alle andere binnen- en buitenlandse vijanden beschermen, hen met koopmanschappen, koper,

[27] Hier lijken de acht stamoudsten van de Indianen te worden aangeduid, die in commissie het bestuur kregen.

glazen, stenen, pijlen en andere noodzakelijke zaken genoegzaam voorzien, ja ook, hetgeen hun het beste beviel, hun hun eigen wet en vrijheid gunnen, en hen door de acht voornaamste mannen, net als eerst, laten regeren.

Het komt mij niet onnodig voor, hier de redenen die wij ons inbeeldden voor hun verlangen en onverhoopte vriendschap naar voren te brengen. Die waren zonder twijfel, dat zij bevreesd waren voor de toorn van Powhatan. Aangezien zij evenwel met ons verenigd waren, waren zij genoegzaam in staat om zich op hem te wreken, vanwege hun ongehoorzaamheid, want men moet bedenken, dat dit volk zich op zijn eigen krachten en mansheid heeft verlaten, en de lange tijd van de overheersing en het juk van Powhatan van zich heeft afgeworpen, en daartegen is opgekomen, hetgeen zij toch eerder plachten te doen, en dat zijn rechten de dienst en plicht van zijn onderdanen konden opeisen. Vandaar dat zij bevreesd waren geweest, dat zij door onze macht bedwongen zouden worden, en hebben zij liever verkozen om ons onderdanig te zijn, dan dat zij ons beiden tot hun vijand hadden om zich daarna toch nog aan de tirannie en onderdrukking van Powhatan te onderwerpen. Want zij zagen met name, dat hij een zeer kwalijke regent vol gruwelen en ongerechtigheid is, die uit is op alles wat zij hebben, en onverzoenlijk is wanneer hij iets van hen mocht verlangen en hem dat wordt geweigerd. Om deze reden verlangden zij met ons één volk te zijn, en de trots en eerzucht van Powhatan te weerstaan, tegen wie zij zich, aangezien zij niet langer Cicohomines, doch Tossantessars en onderdanen waren van koning Jacob, des te beter verweren, en wij waren er ook toe verbonden om hen te beschermen.

Zodra het gesprek ten einde was en de vrede bestendig gesloten was, heeft de kapitein Argol hierin bewilligd, door geschenken van acht grote stukken koper en acht grote tomahawks, waarmede de acht grote mannen of raden gebonden zijn geworden om datgene wat in de condities en vredesartikelen hun was voorgehouden, stevig en vast na te komen,

hetgeen zij aldus dankbaar ontvingen. Daar tegenover hebben zij hem vereerd met wildbraad, Indiaanse kippen, verse vissen, manden, matten en dergelijke dingen, waarmede zij voorzien waren, om hun liefde aan te duiden. En hiermede is de vergadering uiteengegaan en bracht eenieder aan de onzen huiden, ronde kogels, matten, korven, tabak en dergelijke om te verkopen, en zij werden zo gewend onder ons, als zouden zij echte Engelsen zijn geweest.

Dit heb ik kort, zo veel als de materie het mij vergunt, willen aanstippen over onze gevestigde vriendschap met de naturisten en de oorzaak daarvan, en ik hoop, dat God hun het begrip zal geven dat zij mogen weten hoe veel zij jegens God verbonden zijn, en dat wij tot hen zijn gezonden. Want wat zou God nu aangenamer zijn en beter bevallen, en eerlijker zijn voor onze koning en verdraaglijker voor ons land, dan juist dit verheven werk, ofwel het oprichten van dergelijke koloniën.

Hoofdstuk 6.

De grootste en uiteenlopendste vijanden en verwoesters van onze voortgang, en die welke tot dan toe ons volk hebben afgeschrikt om zich op deze locatie te begeven, zijn feitelijk deze beide geweest: 1. de vijandschap met de naturisten of inwoners, en 2. de gruwelijkheid van de honger. Een van deze twee (en deze was eigenlijk de oorzaak van de andere) heb ik terzijde gezet, en de andere zal ik ook wel wegnemen. Hoe het ook zij, het zou een grote dwaasheid zijn, ik zou zelfs zeggen, een onbeschaamdheid in mij om te vermelden, dat daar in de koloniën geen epidemie heeft geregeerd, meestendeels door slecht beheer, luiheid en tegenwil, en met name door de afwezigheid van de altijd gewillige bevelhebber, de heer Thomas Gats en de heer George Sommers, door de providentie en voorzienigheid van God op wonderbaarlijke wijze op de gelukkig Zomereilanden opgeworpen en behouden, waarna ik zelf niets anders meer kan getuigen, dan dat ik geproefd heb in wat voor een erbarmelijke toestand wij de koloniën hebben aangetroffen, bij onze aankomst bij de Bermuda’s, waar niet meer dan zestig personen leefden, die nauwelijks konden lopen, van de zeshonderd personen die daar de afgelopen tien maanden nog waren geweest. Nu echter mag ik en wil ik ook krachtig zeggen, ook tot de grootste vijanden van deze plantage, dat omgekeerd bewezen moet worden[28], dat daar thans een goede voorraad is aan allerlei voedingsmiddelen, die eenieder door zijn eigen ijver heel gemakkelijk kan verschaffen, en dat thans aan niets meer gebrek is. En hoewel men deze afgelopen vier jaren door grote honger bedwongen was, is men nu zo ver gekomen dat wanneer iemand daar ijver aanwendt, hij zeker kan weten dat hij daar voedsel voor een goede maaltijd kan behalen. En het is waar, dat zij nu alle dagen door het beschik en de zegen van God en hun eigen ijver, meer en grotere overvloed hebben dan anderen. En de oorzaak is bekend. Want zoals eerst

[28] Onduidelijk.

ons volk uit het algemene proviandhuis gevoed en onderhouden werd, en dan gezamenlijk de akkers bebouwde en koren zaaide, verheugde het zich als het deze arbeid maar kon ontlopen. Ja, ook de eerlijkste en voornaamste onder hen vermochten niet een getrouwe ijver in zulk gemeenschappelijk werk op zich te nemen, ook niet eenmaal in de week, hooguit een dag. Veel minder zagen zij op de groei en de voortplanting, en schoven slechts aan tafel[29]. De herfst viel zoals hij wilde, en het algemene proviandhuis moest hen goed onderhouden. Door deze aanpak hebben wij niet zo veel koren opgebracht via de arbeid van dertig mannen, als door drie mannen afzonderlijk gedaan had kunnen worden om een dergelijke tegenslag en ongeval voor te zijn. Daarop heeft de heer Thomas Daln besloten een nieuw voorschrift uit te vaardigen voor alle koloniën, via de methode dat het algemene proviandhuis (slechts de kleren uitgezonderd) niet door enigerlei kwesties[30] moet worden beladen, en wel op de volgende wijze. Hij heeft eenieder in alle koloniën drie eigen Engelse akkers van goede korengrond toegewezen, die iedereen door bebouwen moet onderhouden, net zoals de akkerbouwers plegen te doen (uitgezonderd diegenen die in de Bermuda wonen). Zij moeten niet langer dan een maand per jaar worden opgeroepen voor corvee en arbeid die de koloniën betreffen, die echter noch in de zaai-, noch in de herfsttijd moet geschieden. En zij moeten geen andere vergoeding of vergelding van de koloniën daarvoor geven, dan slechts per jaar in het proviandhuis drieënhalve schepel koren in te leveren, opdat hiermede de nieuw aankomenden kunnen worden onderhouden, die in het eerste jaar na hun aankomst worden overgezonden. Ik durf te zeggen, dat ons proviandhuis door deze maatregel overvloedig wordt voorzien, en dat op elk ogenblik drie- of vierhonderd man die naar ons toegezonden worden, kunnen worden onderhouden. Door het geld dat tot nu toe voor het onderhouden van de proviand is

---

[29] “und setzten ihnen nur für”. Vertaling onzeker.
[30] “sachen”. Echter ook: ‘goederen’.

uitgegeven, wanneer dat thans slechts voor de helft wordt aangelegd voor bed en kleding, wordt niet slechts het leven van velen onderhouden, doch kunnen zij ook gezond en sterk zijn om hun werk en arbeid te verrichten. En hiermede moeten ook de vorige onkosten die zijn gemaakt wederom bespaard blijven, en aangewend worden voor de koopmanshandel, en dus ten algemenen nutte behoorlijk goedgemaakt worden.

Wat het bezit van de stad Bermuda betreft, die een deel van de grootste hoop is die ooit in dit territorium of gebied is aangevangen, bewijst zijn landsheerlijke brief[31] die ik mij heb voorgenomen om mede op te nemen in dit traktaat, in feite, op welke voorwaarden zij gewillig met dit werk beginnen. Hoe zulke kwesties zich verhouden, zal op een passende plek worden uitgelegd, alleen, gij moge het mij vergunnen dat ik dat op zo kort mogelijke termijn volbreng, opdat niet één persoon zijn gemoed moge afkeren, en bevreesd zijn om zich in persoon daar naartoe te begeven wegens gebrek, of angst voor honger, voor zover het de vruchtbaarheid aldaar betreft, want als het waar is, hoe is het dan niet anders, dan dat degenen die ik heb beschreven onder de naam ‘akkerbouwers’, jaarlijks in ons proviandhuis drieënhalve schepel graan kunnen aanleveren en betalen, alsook anderen, die tien maanden in deze gezamenlijke handel der koloniën arbeiden, en slechts een enkele maand naar proviand hoeven om te kijken. Hoe moet een man dan, in zoverre hij slechts vlijtig is, vrezen dat hij hongersnood lijdt? En ik geloof, dat iedereen die in deze actie en handeling mede geïnteresseerd en belichaamd zijn en de kwestie begrijpen, het met mij in deze eens zijn, dat zij niet zouden wensen dat hun compagnie er niet zou moeten zijn. Ja, zij zouden hen en de handeling zelf tekortdoen, in zoverre zij die niet wederstreven en niet de pas afsnijden.[32] Want juist deze en geen andere zijn de oorzaak geweest van de veelvuldige beschuldiging en nadeel die Virginia zonder reden moest lijden door die pijl. Daarom

[31] “Patent”.
[32] Onduidelijk.

wilde ik door dit relaas niet alleen eerlijke en ijverige lieden aansporen, doch ook alle luie, trage, aarzelende en slecht levende afschrikken die zich hier naartoe mochten begeven, omdat dit land veel te goed en waardig voor hen is, en geheel tegenstrijdig met hun karakter, dat zij moeten gebruiken om hetzij nood of gevaar te doorstaan, en daarnevens veel onaangenaamheden, straffen en ontberingen om ze te ontlopen, hetgeen weinig luiaards gedaan hebben, met name de scheurbuik, waarmede weinigen of wellicht niemand aangestoken is geweest.

Hoofdstuk 7.

Daarom ga ik voort in het aansporen van hen die voor zulk werk ijverig zijn en, hetzij door kruis in deze wereld of verlies van het goede, grote onkosten hebben gehad wegens kinderen en veel huisgenoten, en hier niet zonder grote ijver en zweet in de uiterste armoede leven. Al dergelijke personen die erop gebrand zijn om zich daar naartoe te wagen, moeten reeds spoedig het onderscheid vinden tussen hun eigen en dit land. Die zagen in de kolonie, nadat die goed was ingericht en het bezwaarlijkste reeds achter de rug was, dat wie dan ook, die hier thans of later aankomt, een prachtig huis zal aantreffen van vier of meer kamers, in zoverre hij begeleiders heeft, zonder huur en met daarbij behorend twee Engelse akkers, zeer sterk omheind waartoe alleen hij toegang heeft, met wortelen, weiden, kruiden en koren. Het is niet nodig dat hij zich behelpt zoals degenen die dat in het begin of de aanvang hebben moeten doen. Het eerste jaar zal hij met proviand en victualiën afdoende voorzien worden, want het proviandhuis aldaar zal afdoende zijn om hem dat te geven. En onder dergelijke voorwaarden zal hij met zijn begeleiders met passend proviand een jaar lang gespijzigd worden, wanneer dit alles hem wordt bezorgd. In de tussentijd moet hij ervoor zorgen dat hij zichzelf en zijn begeleiders voorziet, en aldus steeds daarna, net als degenen die reeds daar zijn. Hiertoe zal hij worden begiftigd met de noodzakelijke gereedschappen van allerlei soort, en opdat hij zich des te beter kan handhaven, moet hij ook kippen en varkens krijgen en - wanneer hij dat verdient - een geit of twee. Wellicht ook een koe. En wanneer er een jaar verstreken is, kan hij hier gelukkig leven. Velen doen aldus, van wie ik met zekerheid weet, dat zij niets van elders begeren, en dat geef ik aan hun begrip en ervaring in overweging.

Opdat nu niet iemand de moed in de schoenen zinkt om reden dat men hier niets meer verwacht dan korenbrood, en niet andere proviand en victualiën, waarvan ik stel dat ze met

passende arbeid kunnen worden voortgebracht, en dat het daarom een zeer slecht en erbarmelijk leven veroorzaakt, bedenk ik, dat er geen man zo onverstandig is om zich in te beelden dat een dergelijk groot land als Virginia voor niemand verplichtingen heeft voor wie wij het hebben ontsloten, en waar zulke goede stromende wateren zijn, waarin niemand anders zeggenschap[33] of enige gerechtigheid heeft, en waar meer huiden van vee, vissen en vogels zijn dan in andere landen.[34] Want het is zeker zo, dat het land overvol is met wilde dieren, leeuwen en beren, met zeer veel groot en klein wild van allerlei soort, die slechts van de onze onderscheiden zijn qua vermeerdering, want ze hebben gemeenlijk drie of vier jongen. Geen ervan die ik zelf heb gezien of waarover ik gehoord heb, had er minder dan twee, waarvan de oorzaak door verscheidenen onder ons wordt toegeschreven aan het gras, de kruiden en de weiden die ze benutten en waarvan ze genieten. Vandaar ook dat onze geiten dikwijls drie, en gemeenlijk twee voortbrengen. Ikzelf schrijf een dergelijke vruchtbaarheid veeleer toe aan de voorzienigheid en goedheid van God, die aan ieder schepsel genoeg voedsel verschaft. En in zoverre deze vermeerdering er niet mocht zijn, zouden deze natuurmensen of inwoners grote honger moeten lijden. Want van de wilde dieren brengen zij er dagelijks net zoveel om, als wij in Engeland van de tamme in een geheel jaar. Ze ontzien er niet één, ook niet de reeën die spoedig jongen zullen krijgen, en ook niet de jongen wanneer ze slechts twee dagen oud zijn. Er zijn beren, otters, vossen en wasberen, meestendeels zo groot als een vos en van een net zo goede smaak als een lam; haas, wilde kat, biezenkatten[35], vliegende eekhoorns, en drie of vier soorten buidelratten van een grootte en evenbeeld van een big van een maand oud, hetgeen een dier is van een zeer sterke en ongelofelijke aard. Ze hebben gemeenlijk zeven jongen in één keer, soms meer of

[33] “fug”.
[34] De structuur van de originele zin is onduidelijk.
[35] “Biesenkatzen”. Vertaling onzeker.

minder. Ze pakt ze op, zo vaak als ze wil - tot ze een maand of ouder zijn - en zet ze in haar buik, en brengt ze weer tevoorschijn, zonder schade voor zichzelf of het jong.

Van ieder dier waarover ik verteld heb, de leeuw uitgezonderd, heb ik zelf dikwijls gegeten, en hiermede wil ik aantonen, dat ze niet alleen heilzaam, doch ook goed voedsel zijn.

Zo zijn daar ook vele soorten uiteenlopende vogels, adelaars, wilde Indiaanse kippen, veel groter dan de onze; Engelse kraanvogels, witte en grijze valken, haviken, wilde duiven, waarvan er daar ontelbare zijn, voornamelijk in de winter, zoals ik zelf gezien heb, die twee of drie uur tezamen een grote groep in de lucht vormden, zo dik, dat de aarde erdoor wordt verduisterd. Turkse haviken, perdixfazanten[36], snippen, uilen, zwanen, ganzen, reigers[37], eenden, droisz[38], Tadorna-eenden[39], duikvogels[40], talen[41], witgun[42], wulpen[43], poits[44] en nog vele andere kleine vogels, zoals mussen, winterkoninkjes, spechten en in de winter rond de kerst een grote hoeveelheid parkieten.

Met vissen zijn de stromende wateren zeer overvloedig vol: steuren, bruinvissen, brasems[45], rotsvissen, karpers, katvissen[46], haringen, alen, katvissen[47], baarzen[48], plateien,

---

36 “Repphüner”.
37 “Brantz”. Vermoedelijk van ‘Brandt’s cormorant’.
38 Onduidelijk.
39 “Schelldrachen”.
40 “Cormorantz”.
41 Onduidelijk.
42 Onduidelijk.
43 “Curleus”, ofwel ‘curlew’.
44 Onduidelijk.
45 “Basen”. Vermoedelijk de ‘Abramis brama’.
46 “Schedden”. Dit kan de ‘ameiurus melas’ zijn, maar het is een katvis, die hier dus dubbel genoemd lijkt te worden. Er zijn ook meer soorten van.
47 “Katzfischen”.

forellen, schaapskoppen, drunemez[49], kaakvissen, kreeften, oesters en verscheidene andere geslachten, van dewelke wij een grote hoeveelheid hebben gezien, met name deze nabije zomer, en vooral ook bij het eiland van Thomas Schmid, op een keer tijdens het laden van een Indiaans schip met steuren, baarzen[50] en andere grote vissen in het gebied van de kapitein Argol. En op dezelfde plek, meer dan vijftien mijl gelegen van Point-comfort, waar wij verder voorzien werden van zout om ze te bewaren, hadden wij genoeg vissen om er een geheel jaar mee door te komen, hetgeen ons zeer goed van pas kwam.

Deze landen hebben echter niet alleen genoeg brood en vissen, die voor het leven van de mens nodig zijn, doch ook veel meer een grote en veelvoudige variatie van de dingen die onze landsaard voortbrengt, zoals gele bieten of winterwortelen, pastinaken, bieten, radijs, curbsen[51] van de soort uit West-Indië, in grote overvloed, want ik heb gezien dat er uit één zaadkern honderd stuks voortkomen, veel beter dan de onze en het gehele jaar door verkrijgbaar[52]. Verder zijn mij zeer goed bevallen de kool[53], peterselie, allerlei soorten kruiden om te eten en in spijzen te gebruiken, zoals majoraan, tijm, winterhysop, sla, borrich[54], en benevens het land- ofwel gewone koren van dat land, tarwe, erwten en bonen. Onze Engelse tarwe is goed toegenomen met vele aren, en van één korrel komen veertig aren en meer; alle een span lang. Alleen ging de rijping niet naar wens, want midden in de maand juni waren onze Engelse erwten[55] reeds rijp[56], en de bonen hadden zeer goed gedijd. Ook

---

48 “Pärsing”. Dit kan de ‘perca fluviatilis’ zijn.
49 Onduidelijk.
50 “Basen”.
51 Onduidelijk.
52 “wehrente”. Vertaling onzeker.
53 “Cappisz”.
54 Onduidelijk.
55 “Erbessen”. Vertaling onzeker.
56 Onduidelijk waarom een vroege oogst nadelig zou zijn.

de Engelse gerst belooft veel[57], want mijn ogen hebben in Engeland nimmer betere gezien. De dingen die dit land voortbrengt - hetgeen degenen die het met mij zelf gezien hebben, met goed geweten kunnen getuigen -, zijn zeer vruchtbaar en qua smaak niet te verbeteren. Ze kunnen ook van de grootte zijn zoals die in Engeland of in enig ander land. Hoe zou een man die verder van goede leden is, in een dergelijke vreedzame toestand zoals die daar thans is, kunnen dromen van honger.

57 "in grosser Hoffnung".

Hoofdstuk 8.

Als wij thans iets verder willen schrijden, zou ik geen landstreek weten die uit zichzelf, zonder toedoen van de mensen of hun kunst, zo veel vruchten voortbrengt, want ik weet dat het in Engeland niet geschiedt of plaatsvindt dat wilde druiven gans overvloedig overal in de wouden zijn, waarvan het sap een zoete en lieflijke smaak heeft, en waarvan wij er vele in andere wijngaarden vlakbij de stad Henricus geplant hebben, ongeveer drie of vier akkers vol, die dit jaar zeer vol staan. Tot welke volkomenheid de nieuwe aanwas zal komen, zal de tijd leren. De kersen zijn een weinig kleiner dan de onze, die, wanneer zij anders geplant worden, het wel beter zullen doen dan thans. Pismienpruimen[58] ter grootte van, en vergelijkbaar met mispels, van een gladde kwaliteit, en ook andere soorten pruimen, zo groot en goed als de onze. Grote velden en wouden vol aardbeien, veel mooier en zoeter dan de onze. Moerbeibessen fraai en groot, vooral bij de Bermuda Hundred[59] of het gedeelte van de landstreek waartoe ze behoren, en van een grote hoeveelheid. Marikokken[60] met het aanzien van limoenen, waarvan de bloemen met onze beste, mooiste en lieflijkste bloemen kunnen worden vergeleken. Kastanjebomen qua hoeveelheid als de eiken en zeer vruchtbaar. Vele en zeer goede vruchten van zimomenbomen[61] met een schors als de kastanjes, rauw of gekookt, zoet en hard om te eten, van welke noten er drie of vier soorten zijn, waarvan zij jaarlijks een grote overvloed aan olie maken, zo goed en zoet als de olijfolie. Talrijke tuinnoten[62] heb ik daar gezien. Een grote hoeveelheid appelbomen die, wanneer er Engelse appelbomen of twijgen op geënt zouden worden, zonder enige twijfel in korte tijd vruchten

---

[58] Onduidelijk.
[59] Naam van een stad.
[60] “Maricocks”. Onduidelijk
[61] Onduidelijk.
[62] Vermoedelijk is een walnootboom bedoeld.

opleveren. En ik twijfel er in het geheel niet aan, dat wij er volgend jaar genoeg stammen van zullen hebben, omdat in Jacobstown in de tuin van de heer Thomas Gates zeer veel appel- en perenbomen opkomen, het jaar daarvoor door Cämmerern geplaatst.

Voor zover dit alles niet genoeg is, wees dan getroost dat de kolonie reeds met tweehonderd stuks goed vee en net zo veel geiten en ontelbaar vele varkens in vele kuddes overal in de wouden is voorzien. Bovendien zijn er voor iedere stad in het algemeen en voor ieder afzonderlijk man diverse hengsten, paarden en veulens, een grote hoeveelheid kippen, benevens tamme Indiaanse kippen, pauwen en duiven die zich zeer vruchtbaar vermeerderen. Het is in geen enkel land ooit beter georganiseerd.

Van onze jonge stieren twijfel ik er niet aan, dat wij de komende winter twee of drie ploegossen zullen hebben, zodat wij - wanneer die voorbij is - in korte tijd genoeg in staat zijn om Engeland het graan dat het ons geleend heeft, terug te betalen.

Voor zover ik echter nog enige hindernissen zou weten die zich zouden kunnen aandienen, en een enkeling hierover bezorgdheid mocht uiten, zou ik die heel gemakkelijk kunnen wegnemen.

Mocht echter worden opgeworpen dat er nog een gebrek aan kleding is: waarom zouden wij, zolang daar nog wilde dieren zijn en deze dieren een huid hebben (en de nood zo groot zou zijn), ons dan niet net als de natuurmensen of de inwoners van het land daarmede kleden, want het is niet slechter of erger dan onze voorvaderen gedragen hebben. Een dergelijke kleding kan ons beschutten tegen de koude in de winter en de hitte in de zomer. Doch in het geval er geen huiden zouden zijn, of onze mensen zich ervoor zouden schamen om die te dragen; of in zoverre er iemand mocht wezen die zo’n erge huishouder zou zijn geweest, dat hij zich niet met kleding voor een jaar voorzien heeft; en in zoverre ik hem dan advies

mocht geven, zou het zijn, dat hij zich niet daar naartoe moet begeven, want het land is niet voor hem, doch voor anderen die zich het eerste jaar zelf kunnen verzorgen. Ik houd diegene voor een slechte huishouder, die voorheen erger en slechter gekleed was dan nadien, wanneer hij hier naartoe is getrokken. De tabak, die in Engeland zo hoog wordt geacht en geweldig nut en winst oplevert als iedereen die nog plant, zal hem ook met weinig arbeid, moeite en zorgen genoegzaam zowel kleding als andere nuttig dingen bezorgen. Want het voordeel is net als dat uit West-Indië, van Trinidad of Cracus, zoal niet beter, waaraan niemand mag twijfelen. Bij welke bespreking, aangezien ik het eerder niet heb behandeld, ik niet die zo lofwaardige man mag vergeten die zich het eerst beijverde om dit te proberen - wiens naam Joan Rolf is - in het jaar onzes Heren 1612, ten dele uit liefde die hij er lange tijd voor gekoesterd heeft, en ten dele ook opdat het degenen die het eerst aankwamen, ten voordele behulpzaam mocht zijn. Reden waarom ik ervan getuig - en verzoek dat mijn getuigenis erkenning krijgt -, dat gedurende de tijd dat hij hier buiten verbleven heeft, hetgeen zich uitstrekt over zes jaar, niemand voor hem gewerkt heeft, en hij aldaar goede voorbeelden en waardige aansporing in Engeland heeft gegeven door de brieven die hij geschreven heeft - hetgeen ook getuigt van zijn huwelijk met Powhatans dochter, die geheel ruw en ongepast is opgevoed en van misleide geboorte is -, meestendeels omwille van het goede en de eer van de plantage. En mocht iemand zich inbeelden dat hij andere, ongepaste motieven zal hebben gehad die hem daartoe hebben aangespoord, dan wil ik hem het tegendeel te kennen geven aan het einde van mijn traktaat, onder bijvoeging van zijn brieven die hij aan de heer Thomas Daln heeft geschreven, waarin hij zijn voornemen hierin te kennen geeft. En wel om tegen de gewone man die slecht over hem mocht spreken, op te treden, omdat hij zich tot een dergelijke daad verwaardigd heeft, die een groot gevolg heeft. Toen ik het hoorde, heb ik het dan ook niet kunnen nalaten om erover te spreken, hetgeen hem goed beviel.

Zijn eigen brieven doet die persoon zwijgen. En anderen, die er des te beter en oprechter over oordelen, kunnen een dergelijk waardig voornemen niet anders dan loven en hoog houden.

In zoverre heb ik mij verstout om diegenen die de persoon aantasten, gerust te stellen. Nu zou ik ook gaarne door passende motieven diegenen, die deze handel op zich hebben genomen, ertoe te bewegen dat zij zonder enige vertraging standvastig blijven, zowel om hun eigen reputatie, als vervolgens vanwege de eer van God en hun koning en vaderland. Ik heb echter niet de opzet om de belangrijksten, de edelen en andere eerwaardigen van de raad, hiermede te bedoelen. Die hebben, hoop ik, aansporing noch aandrijving nodig, want hun eigen aangeboren deugd drijft hen daartoe aan. Slechts de koopman ontbreekt het nog aan aanwezige instructie en uitleg aangaande de dingen waarvan hij meent dat deze landstreek ze verdragen. Daarom wil ik ook mijn rede tot hem richten en hem in zoverre overtuigen, dat hij in zijn voornemen nog een korte tijd langer standvastig blijft. Dan zal het voordeel des te groter en aangenamer zijn.

Het is niet voor niets, dat de heer Thomas Dal een dergelijke edelman zonder enig aanzien voor zijn leven vanwege zijn vrouwen hier in Engeland de tijd heeft doorstaan die hij zich had voorgenomen om terug te keren, en toch daar is gebleven. Ik twijfel er niet aan, dat het hem kan bevallen wanneer hij met een zo grote eer als van iemand die daar vandaan is gekomen, wederom thuis is aangekomen, et cetera. Meer zeg ik niet.

Hoofdstuk 9.

Ik heb niet veel nodig, en naar waarheid zou het voor niets en vergeefs zijn, dat ik het nut zou herhalen en gedenken dat aldaar zuiver en alleen door arbeid teweeggebracht kan worden. Er zijn veel traktaten vol met voorbeelden naar huis gezonden, en niemand betwist hun waardigheid of de grootsheid die ermee aangeduid zijn. Neem derhalve een dapper gemoed aan en laat deze twee jaren die verspild zijn, ingehaald worden door een montere en nieuwe toevoeging waarbinnen gij u sterkt. Lees nog een weinig verder en aanschouw de vorm van de koloniën, waarop niet eenzelfde ernst is aangewend als welker werking dit jaar daaruit heeft plaatsgevonden.[63]

In mei 1611 is de heer Thomas Daln met een gelukkige pas niet veel later dan acht weken daar aangekomen en met hem ongeveer driehonderd man, die men in haast bijeen heeft kunnen brengen. Zij waren in een slechtere conditie dan de eerderen, en zijn niet zo voorzichtig of verstandig geweest, hoewel zij met honger en kommer bezocht waren, om het koren in de aarde te werpen voor hun winterse brood. Zij hebben zich daarentegen slechts op het proviandhuis verlaten, dat diezelfde keer slechts voor acht maanden met proviand was voorzien. Daarom was het zijn eerste zorg, te beginnen met het zaaien van koren vlakbij de beide vestingen die op Recoughtan Henry en Carol liggen, waardoor wij voordat de tijd daar was, namelijk rond de laatste mei, een grote berg goed koren hadden. Toen hij deze zaken aldus had geregeld en deze moeite en arbeid aan zijn ondergeschikte beambten had aanbevolen, heeft hij zich naar Jacobstown begeven, waar het meeste gezelschap was, en is hij al doende deugdelijk en nuttig werk begonnen. Degenen die in de stegen kogels wierpen en speelden, heeft hij voor noodzakelijk werk aangesteld, bijvoorbeeld houthakken, om daarmede alles op te knappen, en palen en stangen te verschaffen, om daarmede zijn nieuw voorgenomen stad te

[63] Onduidelijk.

verbeteren. Omdat hij in dit oord nog onervaren was en pas onlangs was aangekomen, had hij nog niet besloten waar hij die wilde aanleggen. Opdat hij deze oorden beter kon beoordelen, heeft hij begeleid door vierhonderd man behoorlijk wat tijd eraan besteed om ze te onderzoeken. Allereerst het stromende water Nanfamunde, dat ook, tegen de wil van de Indianen, voor onze vijanden is ontsloten, tot aan het begin van onze eigen rivier, tot aan de eerste waterval, waar aan het gezamenlijke water een hoog land grenst, ongeveer zestien of twintig Engelse mijl vanaf het hoofd of de vallen, bij een Indiaanse stad, genaamd Arfahattocke, alwaar hij besloot de nieuwe stad te bouwen, hetgeen hij dan ook deed, waarvan ik op zijn plek een kort verslag zal doen.

Het was geen geringe opgave om zijn volk zo gezwind naar hem in goede orde te brengen, met hetwelk het zo slecht gesteld was als zijn serieus gedrukte boek genoegzaam aantoont, betreffende alle onderwerpen die indertijd nuttig en met alle ernst en ten zeerste noodzakelijk moesten worden uitgevoerd, doch thans veel gematigder. Want in die tijd hebben meer de dood verdiend dan thans de geringste straf. Wanneer het recht niet door de executie zo streng was doorgezet, zie ik niet op welke wijze het uiterste verderf en de ondergang van deze koloniën verhoed hadden kunnen worden. Dit betuigen Webes en Prices in het eerste jaar, en nadien Abbots en anderen die gevaarlijker waren dan de vorigen. Nog deze zomer waren er de erupties van Role en Kitchen met drie anderen, die zich naar het zuiden naar een Spaanse plantage of gemeenschap hebben begeven, zo zeggen degenen die zich daar hebben gevestigd. Zij hebben in deze tijd van vrede ongeveer vijf dagen gereisd, tot aan Ocanahoen, waar zij zijn omgebracht. Wij hebben geregeld dat bepaalde Indianen hen najagen en wederom naar hiertoe brengen. De heer Thomas Daln is dus niet tiranniek of te streng is geweest aangaande het type misdaad dat met het leven bestraft moest worden. De misdadigers zijn met gevaarlijke onheilzame leden bestraft,

ongeschikt voor enige arbeid, doch slechts om aan anderen een voorbeeld te stellen. Nu zou iemand kunnen zeggen, dat deze soort dood[64] gruwelijk, ongewoon en barbaars was, wat niet zo is, hetgeen Frankrijk en andere landen aantonen bij geringere misdaden. Zo ze iets strenger waren dan in Engeland gebruikelijk was, had dat een rechtmatige reden. Wij beloonden namelijk liever diegenen die wij hiermede wilden afschrikken en bevreesd wilden maken om dergelijke misdaden te begaan, terwijl de misdadiger rechtmatig verdoemd is. En het valt niet te loochenen dat onder dit volk, dat meestendeels aan zijn lichaam weinig pijn kon uitstaan, de angst voor een gruwelijke, pijnlijke en ongebruikelijke dood hen meer terughield dan de dood zelf, en dat men hun hierin moest tegemoetkomen.

[64] "und seynnd die verbrecher mit gefährlichen unheylsamen Glieder hergenommen worden". Onduidelijk wat hier bedoeld wordt. Het moet om een gruwelijke lijfstraf zijn gegaan, maar wat die was, wordt niet vermeld. Mogelijk werden 'leden' afgehakt.

Hoofdstuk 10.

Ik ga nu voort met het vertellen over zijn[65] ijver, tot aan de aankomst van de heer Thomas Gates, die zich met het bereiden van de kamers, palen, posten en hekken voor de tegenwoordige vestiging van deze nieuwe stad, om ze daarmede te voorzien, bezighield, opdat de zijnen daarin beschut worden tegen de slechtheid en het verraad van de Indianen, in het middelste gedeelte waarvan - net als het hart - hij voornemens is om er zijn zetel te bouwen. Doch voordat hij dat kon voltooien, is de heer Thomas Gates, hoewel zijn reis langer dan gebruikelijk vertraagd was, om hem hierin behulpzaam te zijn gelukkig aanbeland rond de 2e augustus, met zes andere schepen, lieden, proviand en vee. Doch aangezien die zich nog niet geheel hadden laten zien, meenden wij een Spaanse vloot te zien. Wij hadden er alle reden toe om dat te geloven, want in de compagnie zaten ook drie karvelen[66] ofwel grote schepen, en ook kleine, die voordien nog nimmer hier naartoe waren gezonden om het vee over te brengen. Het heeft mij veel goeds gedaan en het deed het hart van het ganse gezelschap goed om te zien op welke wijze de heer Thomas Dal vastbesloten was, want hij was zeer druk bezig om onze landsvesting, die te gering was om een buitenlandse vijand te weerstaan, beter te voorzien met het inladen van onze proviand in de twee goede schepen, de Ster en de Posperaus, en onze eigen goederen voor Jacobstown gereed te maken, in welke schepen hij van plan was om de voornoemde vijand tegemoet te gaan, en zijn volk des te meer een hart onder de riem te steken. Niet alleen met de hoop op de overwinning in geval men zijn bevel gewillig zouden volgen, doch hij verzekerde hun ook, dat - in zoverre God door dit middel het doel van zijn leven had bepaald - zij nimmermeer in grotere en aangenamere dienst opgeofferd kunnen worden, met de belofte dat hij liever zijn eigen schip met de schepen der

[65] Onduidelijk op wie de auteur zonder verdere inleiding doelt.
[66] “Carualn”.

Spanjaarden in brand zou steken, dan dat hij door hen overwonnen wilde worden, of het zijne van hem zou worden afgenomen. En het liet zich aanzien, dat hem geen enkel ding zo zeer had geërgerd, dan dat het niet mogelijk was om al onze proviand aan boord te brengen. Aangezien de winter zeer goed was, konden ze naar ons toe zijn gekomen. Omdat ondertussen een deel tot het uiterste werkte om de proviand aan boord te brengen, zond hij een klein schip, goed voorzien met dertig goede stukken geschut, om uit te zoeken of te doorvorsen wat dat voor schepen waren en hem met grote spoed bepaalde tijding te brengen. Hetgeen aldus in drie uren werd verricht, onder vermelding dat het een Engelse vloot was, waarop de heer Thomas Gats de generaal was. Hoe aangenaam deze nieuwe tijding hem was, met name omdat hij nu niet twijfelde aan de fortuinlijke voortgang van de zaken die voorhanden waren, mag eenieder, die het goede en de welstand van deze zaken gaarne bevorderd ziet, beoordelen en concluderen. Toen zij nu na een uitgevoerde begroeting samenkwamen, heeft de heer Thomas Dale kond gedaan aan de heer Thomas Gates van de zaken die hij voornemens was in de tijd dat hij op reis was; hoe hij van zins was een nieuwe stad op te bouwen, naast het paleis[67]. Welke mening en voornemen bij de heer Thomas Gats, toenmalig opperste stadhouder in Virginia niet verkeerd viel. Hij gaf hem driehonderdvijftig man, die hij zelf had uitgezocht, waarmede hij in de aanvang van september van het jaar 1611 van Jacobstown is vertrokken en in anderhalve dag bij een oord waar hij gedacht had de stad te bouwen, is aanbeland. En toen hij daar nauwelijks tien dagen was geweest, heeft hij zeven Engelse akkers tot een stad stevig omgeven, en ter ere van de gelukkige en waardige nagedachtenis aan de edele prins Henry, wiens koninklijke hart steeds dit werk was toegedaan, de naam Henrico gegeven. Zodra hij zich op dergelijke wijze verzekerd en gezekerd had voor de Indianen, was het zijn eerste werk, zonder enig aanzien van zijn eigen welzijn en heil, op iedere

[67] “Pfal”. Mogelijk is ‘Pfalz” bedoeld. Vertaling onzeker.

hoek van de stad zeer sterke en hoge wachttorens te bouwen. Nadat hij een fraaie en mooie kerk en proviandhuis had voltooid, heeft hij gedacht aan gerieflijke huizen voor hemzelf en zijn volk, die zo snel mogelijk zo sterk en fraai werden gebouwd als voordien geen enkele in Virginia. Nadat ze aldus in vier maanden tijd waren voltooid, is hij begonnen om de stad Henrico veel groter en beter te maken dan alle andere werken vanaf het begin der koloniën, en alles ging zeer gezwind en lofwaardig van start.

Het zou zeer vermoeiend en verdrietelijk zijn, wanneer ik in detail het werk van elke dag zou aangeven, en daarom laat ik dat zeer gaarne achterwege, en wil ik slechts de stad beschrijven in de stand en volmaaktheid waarin ik die heb achtergelaten. Allereerst is hij vanwege zijn grenzen en ligging gebouwd op een uitstulping van een hoog land, waarvan drie delen overstroomd worden door een groot stromend water. Tussen de beide wateren is hij met sterke palissaden afgeschut, die dan de plek van het land als tot een eiland maakt. Er zijn in deze stad drie grote, fraaie stegen, met goed gebouwde huizen. Een fraaie kerk, waarvan de afmeting van het fundament met stenen in de lengte honderd schoen, en vijftig in de breedte bedraagt, dus de proviand- en wachthuizen et cetera niet meegerekend. Er zijn daar ook, als om de stad te versieren, bij het water vijf fraaie blokhuizen, waarin zich de belangrijksten van ons volk ophouden, net als de akkerlieden in Engeland. Dezen houden ijverig de wacht voor de veiligheid van de stad. Ongeveer twee Engelse mijl van de stad zijn in het water palen over twee mijl lang gezet, van stroom tot stroom, die er alle gelijk uitzien en voorzien zijn van ijverige opzichters en wachters, en met een groot aantal ompaalde akkers. Wanneer er in de koloniën meer beveiligd zouden zijn, nu het afdoende is om ze met slechts geringe moeite te bouwen en te onderhouden, geloof ik zeker dat er meer[68] dan in de afgelopen drie jaren zouden zijn overgezonden. Ter meerdere vergroting of uitbrei-

[68] Lees: kolonisten.

ding van deze stad is er aan de andere kant van de stromende wateren op gelijke wijze ompaald, hetgeen op zich veilig is. En wij mogen voor ons gebruik niet méér aanwenden, met name ter bevordering van ons werk, dan ongeveer twaalf Engelse mijl aan land, met de naam Hopnisaid en Coxendale, dat beveiligd is met vijf vestingen, die genoemd worden Charity Fort[69] op Mount Malado, hetgeen een huis voor de zieken is, op een hoge plek en gezonde lucht; Elisabeth Fort, en Fort Patience.[70] Hier heeft M. Wittakres zijn kerkland uitgezocht, vele honderden akkers ompaald en daarop zijn kerkhuis gebouwd, genaamd Rochdale. Over deze stad en de andere vestingen daarvan, heeft de kapitein Jacob Davis het belangrijkste bevel en de regering.

---

69 "Caritifort".
70 Onduidelijk wat de andere twee zijn.

Hoofdstuk 11.

Ik ga nu voort naar onze volgende en gerieflijke zetel, om te zien of wij de ligging en veiligheid daarvan willen bekijken, waarnaar wij in het bijzonder streven, tegen een buitenlandse aanval. Ik bedoel de stad Bermuda, die omstreeks de laatste kerstmis zijn aanvang heeft genomen, en hoewel die pas recentelijk gebouwd is, acht ik het toch raadzaam om hem ook het eerste te behandelen. Deze stad of plantage is via land gelegen op ongeveer vijf mijl van Henrico, doch via het water op ongeveer veertien mijl, en is het jaar eerder door de Appamatucks bewoond geweest, en van hun afgenomen om de verachtelijke schade die dit volk ons gedaan heeft, te wreken, benevens al hun koren, zonder enig verlies van de onzen, uitgezonderd tamelijk weinig Indianen die voorkwamen dat wij verwond werden. Te welker tijd de heer Thomas Daln, nadat hij zich zelf over de kwestie had gebogen en passend had bekeken wat daar voor een gerieflijke woning en zetel voor ons zou kunnen zijn, besloot die in te nemen en te bouwen en dadelijk de naam nieuwe Bermuda's te geven, waartoe hij dan uitdeelde en toelegde - wat tot de vrijheid en eigendom ervan eeuwig zou behoren - veel mijlen land en woud, in verscheidene honderden, namelijk die boven en onder de honderd zijn, Rochdale honderd, West-Scherly honderd, en Digges honderd, in de lagere honderd[71], en is hij de eerste ervan begonnen te bewonen, omdat daar meer en geschiktere akkers voor korenzaad lagen dan anders. En hij heeft het van paal tot paal, van water tot water overgezet, ongeveer twee Engelse mijl lang, en zo hebben ze ongeveer acht mijl akker omgeven en gezekerd, alsook het meeste deel der velden en zeer goede graangrond. Naast deze palissade rondom tegen het water in deze honderd, een halve mijl van elkander gelegen, zijn reeds diverse fraaie huizen opgebouwd, benevens verscheidene bijzondere herbergen[72], niet

[71] "in dem Nidderichen hundert". Onduidelijk.
[72] "Leuthhäuser".

minder dan vijftig volgens de brieven die hier zijn overhandigd, en zo iemand ze wenst te gebruiken, zal hij aan het slot van mijn verhandeling diverse vermeld vinden.

Na de heer Thomas Daln in deze plantage, is de voornaamste bevelhebber de kapitein Georgius Gardley, de luitenant van heer Thomas Gats, wiens ijver in deze aangelegenheid telkens lovenswaard is.

Rochdale is door een kruispaal spoedig vier mijl lang helemaal ompaald, met grensposten is de palissade uitgevoerd, waarin wij honderd van onze varkens en andere dieren hebben, en de omtrek twintig Engelse mijl groot is. De ingebruikname van deze stad is uitgesteld totdat de oogst[73] gereed is, en als dat allemaal gedaan is, moeten er allerlei dingen in gebouwd worden, waarover de heer Thomas Dal de leiding heeft. Met weinig arbeid kan zijn voorstel worden voltooid, en kan men hieruit een onoverwinnelijke vesting maken tegen iedere buitenlandse aanval, al is die ook nog zo sterk.

Ongeveer vijftig mijl van deze zetel, aan de andere zijde van het stromende water, is Jacobstown gelegen, op een goed en vruchtbaar eiland. Dat heeft de roep gekregen dat het een ongezonde lucht heeft, maar toch hebben wij het net zo gezond bevonden als enkele andere in dit land. En ik kan met mijn eigen ervaring betuigen, dat de koren- en tuingronden die met grote arbeid zijn aangelegd - want bij onze aankomst was het een dik woud dat wij hebben ingenomen en ompaald -, thans net zo vruchtbaar zijn als enkele andere die wij ooit vanuit ervaring hebben beplant. De stad is door de ijver en omzichtigheid van de heer Thomas Gats, die meestendeels zijn belangrijkste zetel aldaar had, in een prima aanzien en opkomst gebracht, en omvat twee prachtige regenhuizen, alle van goed timmerhout, twee vertrekken hoog met bovenin een zolder of korenzolder; benevens drie brede en belangrijke proviandhuizen. Ze zijn bijeen gezet met een lengte van honderdtwintig

[73] "Haarfest", ofwel 'harvest'.

schoen[74] en een breedte van veertig schoen. Deze stad is de laatste keer zeer sterk ompaald geworden, en er is een uitstekend rondeel voor grote geschutten in het westelijke bolwerk zeer sterk uitgevoerd. Buiten deze stad zijn er ook op hetzelfde eiland diverse uitstekende en mooie huizen, twee blokhuizen, waarop ijverig wacht moet worden gehouden, opdat de Indianen wellicht niet op een bepaald ogenblik het water in het eiland over zwemmen. Verder zijn er nog enkele andere, bepaalde huizen voor akkerlieden. Het bevel en de regering over deze stad heeft Johan Scharpe, de luitenant van de kapitein Franciscus West, broeder van de waardige heer Laward.

[74] “Schuch”. Oude lengtemaat, vergelijkbaar met de ‘voet’, hoewel hij regionaal van lengte verschilde: rond de 28 cm.

Hoofdstuk 12.

Van Jacobstown een veertig of minder mijl nederwaarts aan de monding en ingang van het stromende water bij Point Confort[75] op Kecoughtan, zijn er twee prima en zeer comfortabele vestingen, Henrico en Carles, die zeer goede zetels zijn. Ze hebben veel graangrond om zich heen, zijn zeer overvloedig qua voorzieningen aan vissen, vogels, wild en vruchten, waarvan het volk aldaar leeft, met half zo veel ondersteuning en ook qua proviandhuis, dat op andere plekken verordineerd is. Deze zetel zal niet veel minder dan de beste zijn, met het besparen van de geringe middelen die wij aldaar hebben. Wij kunnen er daar zeker van zijn, dat een buitenlandse vijand, waarop wij voorbereid moeten zijn, het dagelijks zou aanvallen. En over deze vesting is de kapitein Georg Webbe tot de belangrijkste bevelhebber gesteld.

Wij hebben onze grootste moeite en arbeid er daarom op gericht om deze drie jaren, nu de vorige vier slecht zijn aangewend, de kwestie zodanig op te pakken - die op een keer tot volmaaktheid wordt gebracht - als ik eerder heb geschreven. De tijd nadert thans, dat er nut van verwacht kan worden. En in zoverre er middelen worden gezonden, zullen die gewis thuis komen. Welke voortreffelijke mannen hebben zich hier toch in ingewerkt, en zullen als puntje bij paaltje komt, als ik het mag noemen, moedeloos worden en ervan afzien? Ik hoop van ganser harte geen. Zij zullen veel meer worden opgemonterd, in zoverre de nood het vereist, om de hulp van hun hand en geest hiertoe aan te reiken.

En precies dit, naar ik hoop, heb ik aangeduid zonder beschuldiging van verdrietelijkheden of lange verhandelingen, zo veel als ik maar steeds kon doen. Het is de waarachtige toestand, hoewel vele omstandigheden buiten beschouwing zijn gelaten, van het land Virginia, waarvan de volmaaktheid

[75] Lees: ‘Comfort’.

genoegzaam valt op te merken[76], nu het uiterlijke aanzien in de aanvang zo te roemen valt. Ik heb met opzet de uiteenzettingen over de heerlijke bruikbaarheid van dit land weggelaten, die in ieder traktaat hiervoor zijn opgenomen. De overbodige hoop op betere delfstoffen heeft de geringere als ijzer, aluin en dergelijke volkomen duidelijk gemaakt en getoetst, doch over deze dingen kan ik niet zo wijdlopig schrijven als over andere die in explanaties over deze zaken al gestaan hebben. Daarom kan ik alleen over de winst en de koopmanshandel in tabak, het zijdegras[77] en zijderupsen iets behandelen. Eerst nu over de tabak, waarvan mijn eigen ervaring en toets genoegzaam de kwaliteit bewijst, want die is zo groot dat geen land onder de zon lieflijker, zoeter en sterkere tabak kan of vermag voort te brengen dan wat ik zelf, en nog wel van mijn eigen plantage, ontvangen heb. Omdat het het eerste jaar van onze test was, hadden wij nog geen volmaakte kennis over hoe we die moesten telen en grootbrengen. Niettemin zijn nu diverse mensen hier woonachtig, die uit de ervaring van dit jaar van allebei afweten, en ik twijfel er in het geheel niet aan of zij dit jaar dergelijke tabak kunnen oversturen, opdat Engeland de kwaliteit daarvan te weten kan komen.

Nu kom ik op het zijdegras, dat net als ons vlas groeit. Ik bedoel niet qua geslacht, dat van tevoren is overgezonden.[78] Ik heb ook de natuurlijke en wilde plantingen gezien die de kapitein Martin - die aan deze kwesties zo veel plezier beleeft - hierheen heeft gebracht. Ze zijn zeer fijn en bijzonder sterk. Hij heeft dit jaar veel aan wilde planten geplant, en hij is van plan een zijdemonster over te zenden.

De zijderupsen die deze winter uit Engeland hier naartoe zijn gezonden om te telen, hebben zich goed voortgeplant. Vele ervan in het begin van maart; andere in april,

---

[76] “abzunehmen”. Onduidelijk. Heeft vele betekenissen.
[77] “seiden Gratz”. De ‘yuca filamentosa’. Werd door de Cherokee-Indianen ook gebruikt om vissen te verdoven.
[78] Onduidelijk.

mei en juni. Vele duizenden ervan zijn in omvang zeer gegroeid en spinnen, en de overige vermenigvuldigen zich voortreffelijk. De bruikbaarheid die hieruit voortkomt, zal genoegzaam aan den dag komen. Wij weten zeker, dat geen enkel land grotere hoeveelheden aan moerbeibomen of vergelijkbare soorten voortbrengt, met de bladeren waarmede ze grootgebracht worden, en die het beter doen dan deze.

Hoofdstuk 13.

Men kan het hier wel als vruchtbaar verwachten, dat ik het relaas van kapitein Argols bijzondere reizen en aangewende ijver, alsook in enigerlei vorm zijn ontsluiting van het noorden uitleg. Ik verzoek daarvan verschuldigd te blijven, en wel deels omdat hij zelf kundig genoeg is om zijn eigen relaas te doen, en deels ook aangezien mijn zakelijke aangelegenheden thuis mij niet de tijd gunnen om hem gezelschap te houden, hoewel ik ook wel gaarne gewenst had hem in zijn reis bij te wonen. Wanneer ik het zou wagen om die ijver te openbaren en bekend te maken, kon ik zijn lof niet genoegzaam beschrijven. Want die zou meer verduisterd of verminderd kunnen worden door mijn onbegrip en onwetendheid. Toch kan ik het niet nalaten om zijn zeer sterk uitgevoerde hulp in de koloniën aan den dag te geven, want hij heeft ons in twee reizen voorzien van 2300 schepel koren, die hij aan ons proviandhuis heeft geleverd. Daarnaast heeft hij voor zijn manschappen nog iets aan proviand voorbehouden, dat hij hun naar verdienste heeft uitgedeeld, en voor zover het voor ieder van de zijnen passend

Ich gehe den herrlichen nutzen deß Friedes an diesen orten vorü-
ber/ so er durch die gefangene Pocahuntas beschlossen vnd beste-
tiget/ vnd wil allein den nutzen durch sein Mittel gegen vns ge-
bracht/ vor die Hand nehmen/ in verneuwerung vnser Schiff so
vom Wetter sehr zerbrochen vnd verdorben/ in deme er vns ne-
wen/ beydes starcken vnnd guten versehen/ so wir wol gebraucht/

mocht zijn. Ik laat het geweldige nut van de vrede die hij via de gevangen Pocahontas heeft gesloten en bevestigd, op deze plek voor wat die is, en wil slechts het nut aanstippen dat hij ons gebracht heeft door zijn bemiddeling, in de zin van het vernieuwen van ons schip dat, door het weer, zeer gebroken en verwoest is, want hij heeft ons voorzien van twee nieuwe, sterke en goede, die wij zeer nodig hadden. Zonder deze hulp

had ik, tenzij wij de noodzakelijke reizen en zaken achterwege hadden willen laten, niet geweten hoe de een naar de ander had kunnen komen.

Zijn noordelijke ontsluiting naar Sacadehoc, aan de andere kant van Port Royal, Sancta Crux en daar omheen, kan ik niet verhelen, want wanneer hij niet zulk een geweldige en heerlijke, nuttige goederen van de koloniën had toegevoegd, hetgeen zeer veel was, zowel aan klederen, victualiën alsook andere zaken, had ik niet geweten wat er van hun terugkomst had moeten komen. Alles wat hij voor onze natie heeft gedaan door het verdrijven der Fransen, die daar begonnen waren zich te vestigen, en binnen onze grenzen voet aan de grond kregen of zich daar verschansten - onder het naasten van hun schepen en roerstangen, waarvan er in in Jacobstown een voorraad was - moet genoegzaam wegens zijn deugd, ijver en aangewende inspanning beloond en te allen tijde geloofd en geprezen worden.

Ik heb geloofwaardig door de kapitein Argol zelf horen vertellen, dat de Fransen op één reis in een klein schip wegens koophandel met de Indianen achtduizend pond hebben verhandeld. Nu is het zeker, dat dergelijk voordeel veel gemakkelijker door ons kan worden ontvangen.

Het is ook waar, dat de Salvadges die daar wonen, voor de aankomst van de kapitein Argol de Fransen zeer hoog hebben geacht, als halfgoden, en hen hoog in eer hebben gehouden. Doch nadat zij hadden gezien dat zij door ons zijn overweldigd en verdreven geworden, hebben zij ze spoedig laten vallen. Ja ook, hetgeen geen gering punt is, dat zij onze vriendschap willen, met als argumentatie dat de kapitein Argoll aan hen onherstelbare schade heeft toegevoegd, terwijl de Fransen door de jaarlijkse koopmanshandel die zij met hen hebben gedreven, hen van veel nuttige goederen waaraan zij groot gebrek hadden, afdoende hebben voorzien, welk koopmanschap dan door deze aanpak fortuinlijk verhinderd mocht worden. Doch de kapitein Argoll is het met hen eens geworden,

dat zij[79] hun rook- en pelswerk voor de zijnen zouden behouden, en ieder jaar was hij van plan om daar één keer aan te komen en met hen een ruil te treffen. Zij lieten zich aanzien alsof zij zeer tevreden waren, en beloofden ook, dat wanneer de Fransen daar ooit zouden aankomen en zich aanboden om met hen te handelen, zij niettemin hun pelswerk voor zichzelf zouden houden en bewaren. Wat nu de reizigers naar Virginia door deze methode zouden kunnen bereiken, geef ik aan kapitein Argols eigen mening en oordeel te bedenken.

Een ding heb ik in dit traktaat opzettelijk weggelaten over de door ons gesloten vrede - waarmede ik van plan ben om deze verhandeling te besluiten -, dat ik reeds verder heb gededuceerd en bediscussieerd, zoals ik van plan was te doen, en waardoor wij grotere wijsheid hebben bevonden. En wel hetgeen in het volgende hoofdstuk staat.

[79] De Indianen.

Hoofdstuk 14.

Het heeft de heer Thomas Dal behaagd, terwijl ikzelf er toe geneigd ben geweest, om - voordat ik wederom naar Engeland zou reizen - Powhatan en zijn hof te bezoeken, opdat ik des te zekerder hiervan verslag zou kunnen doen, om mij met deze kwestie te belasten, en mij een Engelse jongen als mijn tolk mee te geven, Thomas Saluage genaamd. Deze heeft drie jaar bij Powhatan gewoond en spreekt de taal heel vloeiend, en is bij Powhatan ook zeer geliefd. Ook wil hij gezanten naar hem toesturen om er met hem over te onderhandelen of ik mij niet door enig middel een van zijn dochters zou kunnen verschaffen.[80] Die[81], nadat Pocahontas reeds in onze macht was geweest en een belangrijke gegijzelde van de vrede was, haar als zijn eigen ziel hoogachtte.

Daarop ben ik op de 15e mei ’s morgens vroeg met de Engelse jongen en twee Indianen als begeleiders uit de Bermuda’s weggereisd, en kwam ik bij zijn hof of zetel - die ik zestig Engelse mijl van ons gelegen schatte, meestendeels aan de monding van het stromende water van de Pamaunkie, bij een stad Matzkot - de eerstvolgende nacht om twaalf uur aan. De nacht daaraan voorafgaand, hebben wij zonder enig gevaar of vrees in het open woud doorgebracht, en hebben wij in de buurt van zijn stad verbleven. Het water lag tussen hem en ons in, opdat wij hem niet ongewaarschuwd in handen zouden komen. Ondertussen keken de Indiaanse begeleiders om naar een kano, dat een klein schip is dat slechts uit één boom gemaakt is en vormgegeven als een holle trog, waarmee wij zouden kunnen overvaren. Voorheen gaven wij aan hen te kennen, dat er twee Engelse gezanten van de Engelse oversten aanwezig waren om met Powhatan te onderhandelen. Nadat men dit gewaar is geworden, is spoedig een kano overgezonden en zo zijn wij overgevaren. Powhatan zelf heeft op de andere kant van het

80 “zu wegen bringen”.
81 Powhatan.

land op ons gewacht en ons welkom geheten. Zijn eerst groet was aan de jongen die hij meteen herkende, met deze woorden: “Mijn kind, wees welkom. Je hebt je in deze afgelopen vier jaren zeer vreemd jegens mij opgesteld, terwijl ik je toestemming gaf om naar Paspaha (dat thans Jacobstown wordt genoemd sinds wij het bezitten) te gaan om je vrienden te bezoeken, en je sindsdien niet bent teruggekomen. Jij”, zei hij, “bent mijn kind door geschenken van de kapitein Newport. Nog tijdens het leven van Namontacke, een van mijn onderdanen, heb ik hem bewust naar het land van koning Jacob afvaardigd om hem en zijn landstreek te bekijken, en enig bericht over jou te brengen. Hij is nog niet teruggekomen, hoewel er vanaf die tijd vele schepen zijn aanbeland. Hoe je met hem gehandeld hebt, ben ik mij niet bewust.” Toen hij nu zijn toespraak tot de jongen had beëindigd, heeft hij zich ook tot mij gewend, en is zijn eerste groet zonder enige rede geweest. Hij pakte mij met beide handen om mijn nek beet, en voelde rond alsof hij mij de strot wilde dichtknijpen, doch ik wist dat hij dat niet durfde te doen. Daarop vroeg hij mij waar de ketting van paarlen was. Ik evenwel antwoordde, dat ik van geen ketting afwist. “Die”, zei hij, “welke ik mijn broeder, de heer Thomas Dal, toen hij voor het eerst hier naartoe kwam, als geschenk had gezonden. Daarop heeft hij zich door mij laten zeggen, dat vanaf de tijd dat de vrede is gesloten, en hij enige Engelse gezanten hier naartoe zou afvaardigen om zaken te doen, zij een dergelijke ketting om hun hals moest hebben. Zo niet, dan moest ik hen vastbinden en weder onverrichterzake naar huis sturen. Het is waar: de heer Thomas Daln heeft zich dat laten aanzeggen. Doch vanaf die tijd had ik daarover niets gehoord. En tot dit voornemen had hij zijn jongen bevolen om die ketting aan mij toe te vertrouwen, doch het werd vergeten. Ik was vertwijfeld wat ik hem hierop moest antwoorden. Doch spoedig daarop stelde ik vast, dat ik van zulk een afzending vanwege zijn broeder geheel niet onwetend was, die al eerder was geschied. Daardoor had hij echter gemeend, dat hij - wanneer opdrachten

onverwacht of extra ordinaris moesten plaatsvinden - genoopt was een Engelsman naar hem toe te zenden zonder geleide of Indiaans konvooi. Tot getuigenis dat hij door hem was gezonden, moest deze dan zo'n ketting om zijn nek dragen. In het geval echter dat iemand van zijn eigen volk mocht aankomen, zoals met mij geschiedde, zoals hij thans twee van zijn eigen mannen had - waarvan de ene zijn raad, die deze zaken goed bekend waren -, dan zou dat getuigenis voldoende moeten zijn, en is het onnodig de ketting om de nek te dragen. Welke beslissing hem dan goed is bevallen. Hij leidde ons naar zijn huis, dat op nog geen steenworp afstand van het water was gelegen. Toen wij daar waren aangekomen, ging hij op zijn bedstee zitten, waarin geen bed was, doch slechts een simpele mat lag. Aan iedere kant van hem zaten fraaie en aanzienlijke vrouwen, waarvan de oudste niet meer dan twintig jaar oud was, die zij hun koningin noemen. Het huis was met hen rond-
om bezet, doch aan de buitenkant met honderd
boogschutters beschermd, met hun kokers
vol pijlen op hun ruggen, die daar elk
moment goed achtop slaan,
gelijk een garnizoen.

pag: 50

Hoofdstuk 15.

Als eerste wat hij ons presenteerde, was een pijp tabak die zij pissimore noemen, waarvan hij van tevoren zelf had gedronken, en daarna gaf hij hem aan mij. En toen ik daarvan zo veel als mij beviel, had genoten, heb ik hem de pijp weer teruggegeven, die hij met zijn eigen hand niet meer door mij liet ontvreemden en afnemen. Daarna begon hij te vragen wat Thomas Daln deed, en hoe het met zijn dochter ging. Hij vroeg hoe het stond met het huwelijk en zijn onbekende schoonzoon en zoon, hoe het hun beviel, hoe zij leefden, of zij elkander ook beminden. Daarop vertelde ik hem, hoe het heel goed ging met zijn broeder, en dat zijn dochter zeer tevreden was, en ook haar hele leven niet meer daar weg wilde. Waarover hij hartelijk lachte en zei, dat hij dat hoopte. “Ga vooral verder”, zei hij, “met te vertellen wat de reden van uw onverwachte bezoek is.” Daarop deed ik hem weten, dat mijn opdracht geheim was, en dat ik die alleen tegenover hem mocht onthullen, zonder het bijzijn der anderen, behalve een van zijn raadsheren, Pepaschicher genaamd, en een van mijn geleidemensen, die goed van mijn aangelegenheden afwist. Daarop beval hij dadelijk, dat allen tezamen, zowel de mannen als de vrouwen, het huis moesten verlaten, met uitzondering van zijn beide koninginnen, die om geen enkele reden, ongeacht wat die was, zich van de koning afzonderen. “Wel”, zei hij: “wat is de kwestie?” Waarop ik via mijn tolk als volgt ben aangevangen. “De heer Thomas Daln, uw broeder, de Engelse belangrijkste bevelhebber, laat u in liefde en onkwetsbare vrede van zijn kant, allervriendelijkst groeten. Als getuigenis daarvan heeft hij u via mij een waardig geschenk gezonden, te weten twee grote stukken koper, vijf witte koorden en blauwe koralen, vijf houten kammen, tien vishengels, en een paar messen”[82], welke stukken ik hem alle overhandigde, het ene na het andere, opdat hij genoeg tijd mocht hebben om ieder stuk afzonderlijk goed te beschouwen.

[82] Hier eindigt het citaat.

“Daarnevens heeft hij mij bevolen - wanneer het u mocht behagen dat gij naar hem diverse mannen afvaardigt -, om u een grote molensteen te zenden.” Mijn geschenken en afzending nam hij aan. Daarop ging ik aldus verder: “De ongehoord mooie en volmaakte gestalte van uw jongste dochter, die in geheel uw gebied ruchtbaar is geworden, is ter ore gekomen van uw broeder, de heer Thomas Daln, om welke reden hij mij hier naartoe heeft gezonden om u te vragen, vanwege de broederlijke liefde en vriendschap die gij voorgeeft jegens hem te hebben, haar te vergunnen dat zij met mij meekomt naar hem toe, ten dele vanwege het verlangen dat hij jegens haar koestert, maar ook, opdat zij haar zuster een keer kan bezoeken. De algemene roep is, hetgeen dienovereenkomstig heel geloofwaardig is, dat uw broeder - doch met uw inwilliging - haar zeer gaarne tot zijn naaste gezelschap wil nemen, als vrouw en gemalin.” Ondertussen is hij mij dikwijls in de rede gevallen, en ik verzocht hem mij toe te horen en mij dan, wanneer het hem mocht bevallen, daarop te antwoorden. “[83]De reden van dit verlangen is, aangezien ze vriendelijk en vast tezamen verenigd waren en ook één volk vormden, dat hij hoopt en het vertrouwen draagt dat hij tot band van deze liefde een natuurlijke vereniging tussen ons maakt, met name aangezien hij had besloten in uw land te wonen zolang als hij leeft. En daarom wilde hij niet alleen de sterkste verzekering der eeuwigdurende vriendschap van u hebben als hij zou willen, doch wilde zichzelf daartoe verknopen en verbinden.”[84]

Nadat ik aldus mijn redevoering had beëindigd, en hij mij daarbij zo dikwijls in de rede was gevallen, had ik reden om om een antwoord te vragen, waartoe hij zeer bereid was, en dat hij met niet-geringe autoriteit op de volgende wijze gaf.

“Ik neem zeer gaarne de groet van uw koning in liefde en vriendschap aan, welke zolang als ik leef volkomen, zowel

---

[83] Zo te zien, begint hier weer een citaat.

[84] Het citaat wordt hier feitelijk en op onduidelijke wijze met een niet-citaat vermengd.

door mijzelf, alsook door mijn onderdanen, zal worden behouden. Zijn overgebrachte getuigenis van vriendschap neem ik met de grootste dank aan, hoewel dat niet zo groot is, aangezien hij een groter overste is dan de vorige kapitein Newport geweest is, die ik zeer bemind heb en deze ook gewend was meer te geven. Doch de aangelegenheid van de uithuwelijking van mijn dochter betreffende, die mijn broeder verlangt: ik heb haar enkele dagen geleden als vrouw aan een grote overste gegeven voor twee schepel roanoacke (is een klein soort ronde stenen, gemaakt uit oesterschalen), die zij in plaats van geld gebruiken[85], een elleboog lang, zes Engelse penningen, dat is een waarde van vijf en een halve Kreutzer, en zij is reeds naar waarheid drie dagreizen van u vandaan." Waarop ik heb geantwoord, dat ik goed zijn macht en sterkte besefte, en dat - wanneer het hem beviel om hierin zijn broeder tegemoet te komen - hij dat goed kon doen, onder teruggave van de ronoacke[86], en dat hij zonder enige beschuldiging van onrecht zijn dochter mocht terugnemen, en daarom des te eerder omdat zij nog niet volkomen twaalf jaar oud was, en derhalve nog te jong om uit te huwelijken. En ik zegde hem benevens het vredesverbond toe - dat hierdoor des te sterker werd -, dat hij daarvoor als dubbele prijs voor zijn dochter zou verkrijgen, ronde steentjes, koper, pijlen en nog andere dingen die hem aangenaam en dienstbaar zijn. Hierop heeft hij geantwoord, dat hij zijn dochter zo zeer en dierbaar liefhad als zijn eigen lichaam. En hoewel hij reeds veel kinderen had, zo beviel hem toch geen een zo goed als deze, en wanneer hij haar niet vaak zou zien, zou het niet mogelijk zijn dat hij lang zou leven. Doch daar zij bij ons zou zijn, wist hij goed dat dat niet kon geschieden. Daarom had hij het besluit genomen, haar op geen enkele wijze of manier in onze handen of macht te laten komen, wat er ook van komen zou. Daarom smeekte hij mij hier niet

[85] Ook hier wordt een citaat vermengd met een mededeling.
[86] Elders steeds "roanoacke" genaamd.

verder op aan te dringen, en dat antwoord aan zijn broeder mee te geven.

Ik verlangde, zei hij, “geen duidelijker verzekering der vriendschap dan zijn toezegging, die hij mij reeds gedaan had. [87]Van mij heeft hij een gijzelaar, een van mijn dochters, die zolang zij leeft een genoegzame verzekering zou zijn. Wanneer zij echter gestorven mocht zijn, zal hij een van mijn andere kinderen krijgen, doch als zij nog leeft, beschouw ik het niet als een broederlijke handeling van uw koning dat ik ineens van twee van mijn kinderen beroofd wordt. Geef hem verder te verstaan, dat wanneer hij in het geheel geen gijzelaars zou hebben, hij er niet van zou moeten uitgaan, dat men mij niet moet geloven of dat ik niet te vertrouwen ben wegens enigerlei schade of het opeten van mijn onderdanen, al zouden er van die van hem of van mij nog zo veel zijn doodgeslagen, en door mij zal er geen reden voor onvrede meer worden gegeven, wat ik mij ook tot aan mijn einde steeds en vast heb voorgenomen om te volvoeren, al zou mij daartoe reeds een goede reden worden gegeven, want ik ben nu oud en wil mijn dagen gaarne in vrede doorbrengen. Ook in zoverre de Engelsen mij nog verder en meer schade mochten toevoegen, zou ik mij nog steeds verder van hen afwenden[88], want mijn land is groot genoeg. Dat, hoop ik, zal voor mijn broeder afdoende zijn. Omdat gij thans moede zijt en slaperig, laat ons dit onderhoud beëindigen.”

[87] Hier lijkt opnieuw een citaat bij monde van Powhatan te volgen. Het loopt enigszins door elkaar.
[88] In de zin van landinwaarts trekken.

Hoofdstuk 16.

Daarop riep hij een van zijn mannen en beval hem, een aantal broden voor ons te brengen, ter gelegenheid waarvan hij ons vertelde, dat zij onwetend waren geweest van onze aankomst, en de traktatie des te simpeler was, omdat zij bij al hun andere maaltijden het brood eten. Dat was in twee grote, houten schotels. Zo veel als er in een schepel kon, mocht brood worden gebracht, geheel rond gemaakt naar de grootte van een slagbal. Daarvan aten wij een weinig. Het overige deelden wij met degenen die op ons wachtten en hongerig waren. Nadat wij hadden gegeten, regelde hij, dat een groot glas vol sekt werd gehaald, van drie of vier maatjes, hetwelk de kapitein Newport hem zes of zeven jaar eerder geschonken had, en zeer zorgzaam door hem bewaard was, en niet voor meer dan een achtste door hem sindsdien gespendeerd was. En hij gaf eenieder onder ons in een grote oesterschaal zo’n drie lepels vol. Daarna heeft hij aan een van de zijnen bevolen, dat die ons in een huis leidde om daar gedurende de nacht uit te rusten. Toen wij daar echter een halfuur binnen waren geweest, begonnen de vlooien ons dermate te plagen, dat wij daar niet konden rusten, doch naar buiten gingen en daar diezelfde nacht gingen liggen onder een afdakje boven op een mat. Zodra wij ’s morgens ontwaakten, kwam Powhatan zelf naar ons toe en vroeg wat wij deden. En spoedig voerde hij ons zijn huis binnen, waar dan het ontbijt was toebereid. Een grote schotel vol Indiaanse aardbeien en bonen tezamen gezouten, en zo veel brood dat wel twaalf hongerige mannen daaraan genoeg hadden gehad. Na een uur werd vers gezouten vlees gebracht en nog langer daarna, gebraden oesters, kreeft en krab. Ondertussen waren zijn mensen op pad om wildbraad, Indiaanse hoenen en dergelijke dieren en vogels die hun wouden verschaffen, te jagen. Zij zijn om tien uur wederom aanbeland en hebben met zich meegebracht drie reeën en één hert, zeer goed en vet wildbraad, en twee grote Indiaanse hanen, die alle nog diezelfde dag

werden toebereid. En toen het avondeten voorbij was, was nauwelijks iets ter grootte van een boon ervan over.

In de tijd dat ik daar verbleef, kwam een Engelsman daar fortuinlijk aan, die drie jaar eerder gevangen was geworden, toen hij aan het werk was geweest aan Henry's vesting. Hij was genaamd William Parcker, die qua teint en dracht zo op de Indianen was gaan lijken, dat ik niet had onderkend - ware zijn jongen[89] er niet geweest - dat hij een Engelsman was. Het was hem een grote vreugde dat hij mij daar aantrof. Want zo vaak als wij naar hem gezocht hadden, hebben de Indianen het steeds doen voorkomen, dat hij in grote zwakheid was vervallen en gestorven was, hetgeen wij tot dan toe moesten geloven. Hij verzocht mij zeer nadrukkelijk om mijn beste ijver in te zetten opdat hij wederom naar huis kon terugkeren, hetgeen ik mij ook, zodra ik hem herkende, had voorgenomen. Spoedig daarop ging ik met hem naar Powhatan, en wij vertelden hem dat wij bericht hadden gekregen dat hij dood zou zijn. Nu dat echter heel anders leek te zijn, moest ik hem noodzakelijkerwijze met mij meevoeren. Want wanneer ik aan zijn broeder zou melden, dat ik hem daar gezien had, dan zou deze ten anderen male om zijnentwille iemand hier naartoe sturen. Het was aan Powhatan te zien, dat hij hierover niet erg tevreden was, en hij antwoordde aldus. "Gij hebt een van mijn dochters bij u, en daarmede ben ik wel tevreden, doch gij kunt niet een Engelsman leiden die bij mij is, want gij moet hem spoedig met u mede wegbrengen, of vrede en vriendschap breken. In zoverre gij hem echter moet hebben, moet hij met u meegaan. Daarentegen wil ik geen mensen ten geleide met u mee zenden, en mocht u onderweg enig kwaad overkomen, hebt gij het aan uzelf te wijten." Waarop ik geantwoord heb, dat ik dan liever zonder hem wilde gaan, want ik kende de weg zeer goed, en ander gevaar duchtte ik niet, dan dat ik onaangevochten wederom thuis zou geraken. Dan zou hij met de zijnen onze wraak ondergaan, en ik gaf hem ook te verstaan dat

---

[89] Onduidelijk. Mogelijk is een aide-de-camp bedoeld.

zijn broeder, onze koning, dan een rechtmatige reden had om zijn liefde te wantrouwen, wanneer ik zonder geleidemensen thuis zou aankomen vanwege een gebrek aan respect dat hij voor mij had. Hier antwoordde hij weliswaar niets op, doch hij ging mokkend van mij weg, en tot het avondeten sprak hij geen woord met mij. Toen heeft hij een deel van het eten dat voor hem was toebereid, naar mij toe gestuurd, en was hij wederom in net zo'n goed humeur en genegen wil als tevoren. Doch hij stond met geen enkel woord stil bij mijn afscheid, totdat hij te middernacht naar mij en mijn knaap[90] toe is gekomen waar wij lagen. Hij wekte ons en vertelde ons, dat Pepaschechar en een ander van zijn mannen ons 's morgens wederom naar huis zouden begeleiden, en beval mij zeer ernstig, dat ik zijn broeder eraan herinnerde dat hij hem deze bijzondere dingen moet sturen, te weten tien stuks koper, een scheermes, een ijzer[91] dat heel handig is om vogels te vangen, en een niet zo geheel grote molensteen, zodat vier of vijf mannen hem goed kunnen dragen, dat dan voor zijn gebruik groot genoeg was. Verder twee ivoren kammen. Deze dingen had de kapitein Newport hem ook gegeven. De houten kammen kon een van zijn mannen ook wel maken. Honderd vishaken of, wanneer hij het kan ontberen, een compleet vistuig. Een kat en een hond, met deze dingen. Zo zijn broeder hem met deze dingen wilde voorzien, wilde hij zijn liefde vergelden door het toezenden van diverse huiden die hij dit keer dan wel niet bij elkaar heeft, zoals hij mij vertelde, terwijl ik goed wist dat hij daarvan een grote stapel bij elkaar heeft. Doch zijn wantrouwende en hatelijke gemoed begeert steeds van één ding zeker te zijn, namelijk dat hij er met een koopje[92] vanaf komt.

[90] Ook hier zal een aide-de-camp worden bedoeld.
[91] Oftewel een slagijzer; een soort klapval.
[92] "geniesz einzunehmen".

Hoofdstuk 17.

Nadat hij mij aldus van deze opdracht had voorzien, vroeg hij mij, of ik wel goed aan elk afzonderlijk stuk wilde denken, wat ik hem voor de zekerheid steeds moest herhalen. En omdat hij zeer twijfelachtig was dat ik wellicht iets mocht vergeten, raadde hij mij aan om het op precies zo'n schrijftablet op te tekenen als hij mij toonde, en dat zeer fraai was. Ik vroeg aan hem, omdat hij het toch niet kon gebruiken, of hij mij die wilde geven, doch hij zei dat het hem heel goed deed om het te tonen aan de vreemdelingen die bij hem kwamen, dus schreef ik het stuksgewijze op mijn eigen schrijftablet, en hij ging van ons heen.

's Morgens waren hij en wij zeer vroeg op en gereed om te gaan. Wij gingen eerst ontbijten, en wel met een goed gezouten Indiaans hoen, en nadat wij het aldus hadden beëindigd, gaf hij ons een heel Turks hoen, benevens dat wat wij hadden overgelaten, en drie korven vol broden op reis mee. En nadat wij gereed waren om onze wegen te scheiden, gaf hij eenieder van ons een zeer goed geprepareerd hertenvel, zo wit als de sneeuw, en zond hij aan zijn zoon en dochter elk ook een, en wilde van mij weten, of ik ook het antwoord dat ik aan zijn broeder moest brengen, indachtig was, dat ik geheel voor hem moest herhalen. Daarop zei hij, dat hij hoopte dat zijn broeder er ruim voldoende aan zou hebben. In voor zover hij dat niet heeft, wil ik nog drie dagreizen verder gaan en nooit meer een Engelsman zien. Voor zover hij echter bij een andere gelegenheid iemand naar mij toezendt, wil ik gaarne zijn afgezanten ontvangen, en zijn rechtmatige verlangen naar mijn geringe vermogen volvoeren. En daarmede heeft hij ons naar de waterkant gevoerd en om omstreeks zeven uur nam hij van ons, en wij van hem, afscheid, en de volgende nacht kwamen wij aan bij de Bermuda's.

Dit relaas, deze verhandeling, heb ik zo kort als ik maar kon, en de materie het heeft kunnen lijden, des te liever

opgevoerd, opdat men moge weten, hoe behoedzaam Powhatan is bij het behouden van de vrede. Hetgeen veel van mij vergt, en ik twijfel er niet aan, dat het niet aangenaam zou zijn, voornamelijk voor hen die hierin mede geïnteresseerd zijn, hoe uit zijn antwoord genoegzaam weerstand blijkt tegen mijn verlangen, en daarnevens[93] bij mijn zekere pas[94], die ik hier en daar gehad heb, hoewel meermalen veel rondzwervende Indianen ons ontmoetten zonder dat wij ook maar werden lastiggevallen of aangevallen, terwijl er voor hen eerder een aangename gelegenheid was geweest om zich op ons te wreken, en hun kwaadheid en bloeddorstige aanslagen tegen ons uit te voeren. Uit dit alles valt binnenkort een goed geluk en nuttige voortgang te bespeuren, wat mij (hoewel ik God dank voor datgene dat hij heeft beschikt, dat ik hier mag leven, terwijl anderen schromen om hier te komen, en het niet durven wagen) geheel gewillig zou kunnen maken om de derde reis daar naartoe te doen, in zoverre God, naar ik hoop, over menselijke gedachten[95] gelegenheid en middelen daartoe zal verschaffen, om Zijn eigen eer en prijs te volvoeren bij het bekeren van dit arme volkje, waarvan ongetwijfeld, net als in andere delen der wereld, er vele tot eeuwige zaligheid zijn verordineerd, en zalig zijn zij, die God als instrumenten en werktuigen hiertoe doet gebruiken. Ik hoop ook, dat deze simpele vertelling ieder eerlijk hart er genoegzaam toe zal bewegen om hiertoe zijn behulpzame hand te reiken. Voor mijn deel of persoon, nu ik vijf jaar daar persoonlijk als een werkmeester ben geweest in de opbouw van het werk, wil ik ook voortaan steeds en voor zover mijn middelen daartoe toereikend zijn, daar gewillig en bereid mijn
diensten aanbieden, door anderen daar naartoe te
verordineren, en omgekeerd, voor zover
het nodig is, mij wederom persoonlijk
aan het werk zetten om aldaar te

[93] Onduidelijk.
[94] "Pasz". Mogelijk is een vrijgeleide bedoeld. Vertaling onzeker.
[95] Onduidelijk.

arbeiden, et cetera.
Hisce vale & fruere.[96]

[96] ‘In dezen gegroet en aan de slag’.

Volgen thans diverse missiven die ik zo kort als mogelijk is en de kwestie het kon dulden, zoals hierboven in het relaas beloofd, vanuit het Engels heb toegevoegd.

De eerste zendbrief, die geschreven is door de heer Thomas Daln, en wel uit Jacobstown aan een prediker te Londen, waarvan het opschrift en de inhoud als volgt zijn.

Aan de zeer waarde, mijn zeer goede vriend M.P., benevens F.C.H., wonende te Londen, et cetera.

Zeer waarde heer, ik heb via de heer Thomas Gats aan u over de huidige toestand en gelegenheden die zijn voorgevallen, geschreven; en thans wederom via deze waardige kapitein Argol, via welke ik u vriendelijk groet. Want zodanig is de eerwaardige voorzorg die ik u betoon, dat ik er niet aan kan voorbijgaan om mijn oprechte gemoed tegenover u te verklaren. Gij hebt mij in uw laatste brieven aanleiding gegeven om in deze religieuze kwesties te volharden. Niet dat uzelf daarin minder gezind bent, doch aangezien gij ziet dat de kwestie zeer gevaarlijk is, wegens de stunteligheid van velen die zich met deze zaken bezighielden. Ik heb het ondernomen, en heb mij zo getrouw en met al mijn macht in de voortzetting ervan met grote vreugde bevlijtigd, zodat God, die de harten kent, mij daarvan getuigenis zal geven. Wat voor een beloning of verering, door wie of wanneer, weet ik niet te verwachten, dan slechts van Hem in wiens wijngaard ik arbeid, en wiens kerk ik met hartelijk verlangen begeer op te richten. Mijn lofwaardige koninklijke prins Henry is dood, die vast en zeker genadig de grote arbeid vanwege Gods aangelegenheid en onsterfelijke eer in acht zou hebben genomen. Hij was de grote kapitein van ons Israël. De hoop om daarop het hemelse Jeruzalem te bouwen, heeft hij met zich begraven. Ik bedenk, dat het ganse wezen van deze kwestie met hem het graf in is, want de huidige voortgang van de

meeste lieden laat zich zo aanzien, of deze ernaar verlangt uitgeblust te zijn, en Virginia verkeert in twijfelachtige angst. Gij doet daar wat u passend is, en ik wil op generlei wijze mijn tijd laten verstrijken waarin ik beloofd heb te arbeiden, doch hij is nu voorbij. Het is niet een os met juk dat mij hier stevig van heeft weggetrokken. Het is niet het huwelijk met een vrouw dat de oorzaak is dat ik mij naar huis ijl, ofschoon een dergelijke salade mij honger geeft tot mijn wederkomst. Doch ik heb meer aspecten en toezicht op de gehele handel, dan dat ik die onderwerp aan de onzekerheid, en wil mij veel liever te beoordelen geven aan de waardige beoordelaars, dan dit werk te laten vervallen. En ik heb vele, ja vele duizenden lasteraars die slecht over mij spreken, die toezien op mijn ijver, waarvan zij het einde niet kunnen bereiken. Gij moogt kortom begrijpen, wat zich sinds mijn laatstelijke schrijven heeft toegedragen, en wat het nu voor een toestand is, en dat wij gelijkmatig tot volmaaktheid moeten komen, in zoverre wij niet met elkander werkeloos worden. Mijn werk hier is gegrondvest op dergelijke redenen. Wanneer ik namelijk thans was weggereisd, had het alles in het gevaar van de ondergang gebracht.

Nadat de heer Thomas Gats naar Engeland was verscheept, heb ik mij in het schip van de kapitein Argol met honderdvijftig man, benevens mijn en andermans boten, begeven op het stromende water van de Pamaunckie, waar Powhatan zijn residentie en zetel had, die daar in twee of drie dagen duizend man kan samenbrengen. Ik had zijn dochter bij mij, die lange tijd bij ons gevangen had gezeten. Er verliepen wel een of twee dagen dat wij niets van hem konden horen. Tenslotte vroegen zij ons, waarom wij daar waren aangekomen, waarop ik hun antwoordde, dat ik kwam om aan Powhatan zijn dochter terug te brengen. Doch op deze voorwaarde, zoals dat wegens haar vrijkoop[97] besloten was, dat hij alle wapens, werktuigen, zwaarden, en de mannen die waren weggelopen, weer moest opleveren, en dat hij mij wegens de schade die hij ons had

[97] “Rantzion”.

toegebracht, een schip vol graan moest geven. Voor zover hij dat wilde doen, zouden wij zijn vrienden zijn; zo niet, dan zouden wij alles in brand steken. Ze vroegen om tijd, waarbinnen zij bericht aan hun koning konden zenden, hetgeen ik inwilligde. En zij ontvingen daarop twee gijzelaars om mijn brieven aan Powhatan te zenden. Mijn twee mannen lagen de gehele nacht niet ver van de waterkant. De volgende dag tegen de middag hebben zij hun verteld, dat de grote koning nog drie dagreizen verder was getrokken, en dat Opochankano zeer dichtbij was, naar wie zij toe wilden en hem de brieven overhandigen; en wat deze daaromtrent deed, dat zou de grote koning bekrachtigen. Deze Opochankano is de broeder van Powhatan en is hun belangrijkste kapitein. Buitendien kan hij net zo snel als, ja, nog sneller dan Powhatan, het volk gebieden. Doch mijn mannen wilden aan niemand anders dan aan Powhatan het schrijven overdragen, en werden spoedig wederom teruggebracht. En ik zond hen wederom terug om Simon op te halen, die voor de derde keer ontlopen was. Zijn leugens en misdadige gedrag hinderden ons zeer bij de korenhandel. Doch zij hielden ons slechts op, en nadat wij ons aan land begaven, schoten zij op ons. Wij waren echter ook niet lui, en sloegen er velen dood en verwondden de anderen, en trokken verder het land in, verbrandden hun huizen, namen hun graan, en hadden de gehele nacht ons kwartier op het land. De volgende dag trokken wij verder het water op. Zij riepen ons toe waar wij heen dachten te gaan. Wij hebben hun geantwoord, dat wij alles zouden verbranden, voor zover zij niet naar ons verlangen wilden handelen, en waartoe wij ons hadden verenigd. Zij stelden, dat zij ze[98] de volgende dag zouden brengen, in zoverre wij ons van alle vijandigheid zouden ontdoen. Wij kwamen te land, waar zij in een groot aantal verzameld waren, doch wij waren zeer voorzichtig en hielden goed orde, ook ’s nachts. De dochter van de koning ging ook het land op, doch zij wilde met niemand van hen spreken; ook niet met de belangrijksten,

[98] Alle ontbrekende spullen.

behalve met één van hen, want haar vader had haar niet zo lief als de zwaarden, musketten of bijlen. Daarom wilde zij ook altijd slechts bij de Engelsen blijven wonen, die zij liefhad. Uiteindelijk kwam er iemand van Powhatan, die ons vertelde, dat Simons in de buurt van Noufowhaticond was ontkomen, hetgeen geweest was zoals wij naderhand ervoeren, doch dat de andere Engelsen dood zouden zijn. Dat alles was verzonnen. Want sinds de tijd dat ik de heer Hamer had opgedragen naar Powhatan te gaan, brachten zij onze musketten, zwaarden en gereedschappen binnen vijftien dagen. Ze zouden naar Jacobs-town worden gezonden met enig koren; zijn dochter zou mijn kind zijn en altijd bij mij blijven wonen; hij verlangde steeds onze vriend te zijn; noemde zich volk van ons; de buren van de koning zouden, als zij wilden, mede worden betrokken bij de vrede; mocht een van de onzen tot hem komen, dan zou hij die weer terugzenden; en mocht iemand van de zijnen ons vee stelen of het ombrengen, zou hij naar ons worden overgezonden en door ons, naar ons goeddunken, bestraft worden. Met deze voorwaarden hebben wij ons wederom teruggetrokken. En voordat de voorgestelde tijd voorbij was, werd een deel van onze wapens overgezonden, plus twintig mannen met koren. Men zegde ons nog meer toe, hetgeen hij daarna ook gezonden heeft. Opachankano verlangde ook, dat ik hem een vriend zou noemen, en dat ik omgekeerd ook door hem zo genoemd zou worden, zeggende, dat hij een groot kapitein was en algedurig vocht. En omdat ik ook een kapitein was, mocht hij mij des te meer, en mijn vrienden zouden ook zijn vrienden zijn. Aldus is het verdrag opgesteld. Alle acht dagen heb ik van hem boodschappers ontvangen met vele geschenken van hem en toebereidingen, waarmede hij de vrede en onze vrienschap verlangde te volvoeren.

Oordele gij thans, of niet de God der hertogen ons heeft bijgestaan, omdat - doordat wij onze zwaarden hadden getrokken, hun mannen verslagen, hun huizen verbrand, en hen hun koren ontnomen - zij alsnog vrede van ons hebben verlangd, en

ernaar streven die zeer bestendig te houden. Zij richten zich erop[99] dat zij rekening met ons houden, door welk veelvoudige nut zij zich bij ons voegen. Doordat zij ons eerst een deel van onze wapenen - die lange tijd geleden door onvoorzichtigheid verloren waren gegaan, en door Savais als waarachtige oorlogs-tekenen en triomfen tot onze schande waren opgeborgen en in bewaring genomen - wedergaven, vormde dat een herstel van onze eer. Ons vee kunnen wij zonder gevaar fokken. Onze mannen staat het vrij om te jagen, veilig te gaan vissen, en overal naartoe te gaan waar het ons bevalt om te handelen en wandelen, en de opbouw van de velden af te wachten, waar wij meer dan vijfhonderd akkers vol hebben gezaaid. God zij geloofd voor de grotere vooruitgang dan ooit in Indië geschied is. Ik heb dit jaar zo veel gezien als nooit tevoren. Wortelen en kruiden hebben wij zeer overvloedig, zodat door Gods zegen alle twijfel over gebrek opgeheven is en grote vruchtbaarheid te verwachten is. En het is ook niet het minste, dat wij bij deze goede vrede het land zeer vreedzaam verder mogen ontsluiten en beter bekijken, zowel door onze eigen reizen, als door de verslagen van de wilden, nadat wij met hen tot vriendschap zijn geraakt.

Ik bewerkstelligde het, de dochter van Powhatan ijverig in de ware christelijke godsdienst te onderwijzen. Nadat zij daarin reeds een tamelijke aanvang had gehad, heeft zij de afgoden van haar land openlijk herroepen, en zich bekend tot het christelijke geloof. Zij heeft er zelf om verzocht dat zij gedoopt werd. Vanaf die tijd is zij gehuwd met een Engelsman met een goed verstand en grote wijsheid, hetgeen ertoe dient om de tweede band van onze vrede des te strakker te binden. Haar vader en vrienden hebben ermee ingestemd, en haar oom of neef gaf haar aan hem in de kerk. Zij leeft zeer eerbaar en lieflijk met hem, en ik vertrouw dat zij wel in goedheid zal toenemen, naarmate het begrip[100] bij haar zal groeien. Zij wil

---

99 “geleben”.
100 “das erkandtnuß”. Heeft vele betekenissen.

met mij naar Engeland gaan. En wanneer deze ene ziel slechts gewonnen mocht worden, wil ik bedenken dat mijn tijd, ijver en vertraging hier goed zijn aangewend.

In tussentijd hebben de regenten en het volk van de Cicohomines, die meer dan vijfhonderd boogschutters hebben, een trots en oorlogszuchtig volk, alle middelen gezocht om ons aan hun zijde te winnen en een vrede te sluiten. Daarom wilden alle regenten mij tegemoetkomen, en nadat zij om die reden drie- of viermaal bij mij zijn langsgekomen, heb ik tenslotte besloten om daar naartoe te reizen, en heb tevens de kapitein Argol met vijftig man met mij meegenomen in mijn schip, en ben ik daar naartoe getrokken. De kapitein Argol is met veertig man daar aanbeland waar zij waren tezamen gekomen, en zij hebben de kapitein Argol verteld hoe zij ernaar verlangd hebben om onze vrienden te zijn. Ook, dat zij geen koning hadden, doch acht voorname mannen die hen regeerden, en dat zij graag onze vrienden wilden zijn. En toen heeft men hen gevraagd of zij koning Jacob tot koning wilden hebben en of zij zijn onderdanen wilden zijn. Na hun bijeenkomsten onder elkander lieten enkelen horen dat zij gewillig waren om te bidden, en zij vroegen ons of wij ook tegen hun vijanden wilden strijden. Daarop heeft hij hun geantwoord, dat wanneer iemand hun een onbillijkheid zou toevoegen, zij het mij zouden moeten doen weten, en dan zou ik er wel raad mee weten. Of wanneer hun vijanden niet wilden, zou ik gewillig zijn om net zo veel mannen als zij beliefden naar hen toe te sturen om hen te helpen. Dat beviel hun goed en zij zeiden tegen hem, dat al hun mannen ons zouden helpen. Nu men dit alles is overeengekomen, heeft de kapitein Argol aan eenieder van deze raad een tomahawk gegeven en een stuk koper, dat zij heel vriendelijk in ontvangst namen. Verder hebben zij verlangd, dat mochten hun schepen die van ons tegenkomen, en zij zouden zeggen dat zij, Cicohomines, Engelse onderdanen en die van koning Jacob waren, men hen zou laten passeren. Wij zijn het daarom met hen eens geworden, dat zij zich Engels genoemd

hebben, en zij beloofden binnen vijftien dagen naar Jacobstown te komen om mij te zien en deze voorwaarden stevig en vast te onderhouden; dat iedere boogschutter als tribuut aan koning Jacob twee maten koren in iedere oogst zou geven; dat de twee maten tweeënhalve schepel omvatten; dat ik daartegen aan iedere boogschutter een kleine tomahawk zou geven; en aan elk van de raden een gewaad van rode stof, hetgeen hun zeer goed is bevallen. Dit volk heeft nimmer tevoren een koning gehad, en wilde ook Powhatan nimmer meer als koning aanvaarden. Het is een trots volk, dat een prachtige zetel of woning heeft.

Nu ziet gij, heren, onze omstandigheid. Gij en alle waardige mannen mogen oordelen: zou het niet smartelijk zijn om te zien, dat deze nieuwe hoop door onverschilligheid[101] wordt verstoord, en deze nieuwe opkomende aanplant door oproer geheel ondergaat? Hetgeen, wanneer ik hiervandaan weg was gereisd, gewis zou zijn geschied. Want hier is niemand die door dit volk als regent gewenst is, behalve ikzelf. En wanneer ik vertrokken zou zijn, had ik geen enkele gelegenheid gevonden om weer in Engeland te komen. Er is weliswaar brief na brief van mijn vrienden gekomen waarin zij mijn terugkomst verlangen, zodat ik niet weet voor welk deel van de kwesties ik voorzorgen moet treffen tijden mijn afwezigheid. Ik dacht, dat de gemeenschap daarvoor geschikt zou zijn, terwijl men had gezien, wat er vervolgens voor gevaar zou ontstaan wanneer ik deze menigte, die nog niet tot zijn volmaaktheid was gekomen, verlaten zou hebben. Ik ben vastbesloten om hier te blijven tot aan de oogst en dan alles naar mijn beperkte begrip te verordineren en wederom naar huis te gaan, voor zover er ondertussen geen aanzienlijke regent uit Engeland komt.

Overweeg nu in redelijkheid - nadat deze dingen tot een fortuinlijke voortgang zijn gebracht, zoals gij ziet, en ik zou zijn weggereisd -, of ze niet door hun onenigheid, muiterij of onbegrip der voornaamsten tot het uiterste verderf zijn geraakt. En ik zou erom beschuldigd zijn geworden en gemakkelijk de

[101] “frost”.

schuld dragen omdat ik de plantage heb verlaten, hoewel ik het zonder schade aan mijn eer goed kon doen, aangezien de mij toegezegde tijd reeds was verstreken, en bovendien door de hoogste overheid van mijn opperste regenten, zijne koninklijke majesteit, garantie was verkregen. Doch de eerder genoemde oorzaken en het belang, voortreffelijkheid, zekerheid en nuttigheid van de kwestie bewegen mij ertoe, benevens mijn geweten, dat ik er niet de oorzaak van moet zijn dat onze naties beschimpt worden, noch ook de paapsen een handvat moet geven, die slechts uit zijn op onze ondergang. Ik kan naar waarheid toezeggen, dat geen enkele landstreek in de ganse wereld meer en zekerder hoop geeft op grote rijkdom, wat zowel blijkt uit de kennisgeving door mijn volk, alsook uit de verhalen der wilden, wier trouw wij dikwijls hebben bevonden oprecht te zijn. Ook zouden zovele prinsen en edellieden zich hiermede inlaten, en terwijl zij ermede te maken hebben, aanleiding zijn dat een groot aantal zielen zouden overlopen?[102] Hoe zouden dezen, zeg ik, zulk een lofwaardig werk verlaten? Terwijl het hun intentie is om voor God een kerk te bouwen en die standvastig te laten zijn? Zou hun eer hun tegenhouden om bestendig vol te houden? Zij[103] mogen denken wat zij willen, maar hier is het afdoende om hen tevreden te stellen. Hun intentie is jegens God of de mammon.

Deze dingen hebben mij vastbesloten gemaakt om hier nog een tijdje te verblijven, en diegenen te verlaten waarnaar ik vanwege mijn geweten verbonden ben terug te keren; het gewisse nut van mijn andere geluk te verlaten, namelijk het aangename gezelschap van mijn vrienden en bekenden met alle wereldlijke lusten, en hier te blijven met zeer bezwaard gemoed, hetgeen ik liever bestendig doe, dan dat ik zou moeten zien dat Gods eer geringer werd gemaakt, mijn koning en

[102] "herüber gesetzet". Vertaling onzeker. Vermoedelijk is bedoeld, dat de paapsen moeten inzien dat de inzet van de prinsen en edelen tot veel bekeringen heeft geleid.
[103] De paapsen.

vaderland onteerd, en dit arme volk, dat mij is bevolen, verstoord wordt. Derhalve verzoek ik u mij te verantwoorden, daar gij graag zoudt willen horen dat ik vanwege mijn verblijf zou moeten worden aangevallen, hetgeen sommigen heel wel zouden kunnen doen. En dat dit mijn belangrijkste motieven en redenen zijn, daarvoor neem ik God tot getuige. Gedenk mij en de belangen die ik in mijn handen heb, iedere dag in uw gebed en reken mij tot het getal diergenen die u en de uwen zeer getrouw liefhebben, en ik ben bereid u in uw diensten, gelijk een vriend, gewillig te blijven. Gegeven te Jacobstown in Virginia, de 18e juni 1614.

Thomas Daln.

De tweede missive luidt als volgt.

Aan mijn zeer dierbare en geachte oom M.G.,
prediker der B.F. te Londen.

Heer en neef, de kolonie of plantage hier is thans veel beter. De heer Thomas Dal, onze godsvruchtige en voortreffelijke regent, heeft het nu zo voor elkaar gekregen als maar enigszins mogelijk is. Want door oorlog tegen onze vijanden, en vriendelijke conversatie van onze vrienden, heeft hij teweeggebracht, dat zij vrede verlangden, die nu ook meer wordt gesloten. En zij mogen die niet breken. Doch wat het beste is, is dat een zekere Pocahontas of Matoa genaamd, een dochter van Powhatan, die met een eerlijke en verstandige Engelsman, de heer Rolfe, gehuwd is, daarna openbaar de afgoden van haar land heeft herroepen, en zich bekend heeft aan het geloof in Jezus Christus, waarna zij gedoopt is, waarmede de heer Thomas Daln lang bezig is geweest om dat zeer ijverig in haar te grondvesten, hetgeen zeer gedenkwaardig is. Desalniettemin worden de deugdzame en mannelijke daden van deze edele ridder zeer veracht en geringschat door het schrijven van sommige boosaardige lieden die zij daarheen hebben gestuurd, en in het bijzonder door ene S.L. Voor zover gij mocht horen, dat iemand deze edele ridder mocht beschuldigen, of bang mocht zijn om hierheen te komen vanwege dergelijke schriftelijke beschuldigingen, dan moogt gij ze bij hen op mijn woord getroost weerleggen. Gij weet, dat geen misdadiger het aangezicht van de rechter kan lijden, doch zij verachten hun opponent en vervolgen met haat al diegenen die zij begeren te corrigeren. Het zou mij zeer verbazen wanneer een mens met een eerlijke levenswandel bang zou zijn voor het zwaard van de overheid, dat alleen wordt getrokken te hunner bescherming.

Doch ik verbaas mij er veel meer over, dat zo weinigen van onze Engelse predikers, die aanvankelijk zo fel tegen het surplis waren (ofwel het linnen gewaad waarvan de predikers

zich bedienen) en tegen de onderschrijving[104], er nu zo weinig over kunnen spreken. Dezen volbrengen met hun wil hetzij hun talent en pondje, of blijven thuis, omdat zij bang zijn een weinig welzijn te verliezen. Is dan niemand onder hen van het gemoed van Mozes en de apostelen, die van alles wegliepen en Christus navolgden? Doch ik beveel hen Hem aan, die alle harten beoordeelt, en aan de koning, die eenieder belonen wil, al naar gelang hij met zijn talent heeft gewoekerd of gewonnen heeft. Mijn beste oom, blijf in hetgeen van u is. En ik, hoewel de drie jaren van mijn diensten die ik aan mijn vaderland heb beloofd, nu verstreken zijn, wil in mijn roeping volharden, tot ik rechtmatig wordt teruggeroepen. En hiermede ons aanbevelend in de barmhartigheid van God in Christus Jezus, onze Heer. Dit keer laat ik het hierbij. Gedateerd in Virginia, de 18e juni, in het jaar 1614.

Uw zeer trouwe en geliefde oom

Alexander Witackers.

[104] Onduidelijk.

De derde missive.

De kopie van de brief aan de heer Thomas Daln, door de man[105]
die later gehuwd is met Powhatans dochter
afgezonden, die de redenen die hem
hiertoe bewogen hebben, vervat.

Edele heer en waardige regeerder, zo gij zo veel tijd hebt om af te wachten, zo vertrouw ik aan God toe, dat de aanvang u niet zo tot verwondering zal brengen, als het einde een volledig genoegen zal verschaffen. Want het is een kwestie die niet gering te achten is, welke met name mijzelf betreft, die ik u dit keer gaarne wil mededelen, en mij zo nauw aangaat als mijn eigen zaligheid. Zij het zoals het is, ik onderwerp mij gans zeker aan uw serieuze en rijpe oordeel. De overweging, bevestiging en besluitvorming daarvan verzekeren mij van uw godsvruchtige vermaning of sterking, dat gij mij hetzij overreedt om ervan af te zien, of mij getroost maakt om erin te volharden met een godzalige vrees en voorzorg. Daaromtrent zijn het, sinds de tijd dat dit in mijn hart is begonnen wortel te schieten, mijn dagelijkse bidden en smeken geweest, zoals ze dat ook nu nog steeds zijn. Ook moet, van nu af aan, een zodanige oprechte en godzalige vrees blijven als immer kan geschieden, geholpen of geregeerd worden in al mijn gedachten, woorden en daden, ter ere van God. En mijn eeuwig getroosten om daarin te volharden, heb ik nimmer méér nodig gehad dan thans, nu ik mij steeds meer kon voorstellen of inbeelden, dat ik door dezelfde aspecten bewogen zou moeten worden.

Doch wat kan ik voor waardiger en betere toevlucht hierin zoeken, nu mijn positie er zo voorstaat, dan mijzelf onder de veilige beschutting van uwe edelheid, als van een waardige ridder, te begeven? En als deze kwestie niet was ontstaan vanuit mijn consciëntie oftewel geweten, dan zou ik die niet voor uw

[105] Dus Ioan Rolf.

aangezicht durven brengen en uw oordeel afwachten, met bedruktheid van mijn geplaagde ziel, die vol angst en siddering is, zonder enig huichelen of verheimelijken. Doch nu ik mij van mijn eigen onschuld en godsvruchtige ijver bewust ben, twijfel ik in het geheel niet aan uw welwillend begrip en goedmoedige onderricht, zo veel als mij noodzakelijk is in plaats van de boosaardige laster en verwarrende geesten, wien niets smaakt dan het voedsel wat hun onsmakelijke mond wordt voortgezet. Naar hen vraag ik in het geheel niet, aangezien ik mijn overredingen goed verzekerd ben door de veelvuldige toetsen in mijn heiligste gedachten en gebeden, dat ik hiertoe door de Geest Gods beroepen ben. En het moet mij voldoende zijn, dat ik in alle deugd en dit godzalige voornemen beschermd worde, en daarmede hierin gelukzalig kan optreden, wanneer mijn dagelijkse arbeid erop gericht is een dergelijke goede werking te doen, dat gij en de gehele wereld naar waarheid kunnen zeggen: dit is een werk van God en een wonderwerk voor onze ogen.

Doch genoeg over deze preambules, die meer frustratie dan nut verschaffen, opdat ik des te eerder tot de inhoud zelf kom. Ten eerste vergunne u mij uw geduld, dat ik de weg waarop ik ga, schoonveeg en zuiver van alle twijfel en argwaan die daarin verborgen kunnen zijn, en wat mij hiertoe beweegt, getrouw aan u openbaar.

Laat derhalve deze door mij goed opgestelde verklaring - die hier tussen God en mijn consciëntie of geweten een genoegzaam getuigenis zij - op de laatste Dag des Oordeels, wanneer de heimelijkheid van de harten van alle mensen geopenbaard zullen worden, mij hierin verdoemen, als het niet mijn belangrijkste intentie is om met al de krachten van mijn lichaam de door mij voorgenomen kwestie in werking te stellen, en ik niet[106] hiertoe gebracht ben, in zoverre mijn zwakheid het

[106] De Duitse constructie is foutief. Het woord ‘niet’ geeft nu juist de bedoeling van de schrijver verkeerd weer, maar na correctie klopt ook dan de zin niet. Bedoeld zal zijn, dat op de Dag des Oordeels de auteur

mag toelaten, door ongetemde begeerte der vleselijke lusten, doch voor de welvaart van deze plantage, omwille van de eer van ons vaderland, tot Gods lof en prijs, en omwille van mijn eeuwige zaligheid, en tenslotte om een ongelovig schepsel tot de waarachtige wetenschap en kennis van Jezus Christus te bekeren, namelijk Pocahontas, naar wie mijn hartelijke gedachten en beste zorg uitgaan. En in dit labyrint ben ik nu lange tijd verdwaald en verward geweest. Het verwondert mij niet weinig, dat ik mij er weer heb weten uit te warren, en weer tot het juiste heb kunnen brengen. Doch de almachtige God, die nimmer diegenen verlaat die Zijn heilige naam waarachtig en in vrees aanroepen, heeft mij de deur opengedaan, en leidt mij bij de hand, opdat ik ganselijk de goede weg waarop ik moet wandelen, moge zien en onderscheiden.

Derhalve openbaar ik aan u, edele heer, onze patroon en vader in deze landen, de werking van deze, bij mij thans lange tijd behouden affectie en toeneigingen, die een grote strijd in mijn gedachten hebben gebracht. En alhier meld ik in waarheid, tot welk resultaat mijn gevaarlijke strijd geraakt is, waarin ik mijn gedachten niet alleen onderzocht, door ook tot het uiterste beproefd heb. Voordat ik enig heilzame medicijn en artsenij heb kunnen vinden om deze gevaarlijke schade te genezen, heb ik nimmer nagelaten om bij God in mijn dagelijkse en gelovige gebed stil te staan, geheel uiteindelijk vanwege Zijn heilige bijstand. Ik vergat niet, mij de gebrekkigheid van de mensen voor ogen te houden, en dat zij steeds tot het kwade geneigd zijn, met vele andere onvolkomenheden en kwade gedachten en voortgangen, waarmede zij dagelijks omgeven en net zo omvangen zijn en ook dikwijls overwonnen worden. Dit alles heb ik met mijn huidige toestand vergeleken. Ik was niet onwetend van het grote onbehagen dat God de almachtige in de zonen van Levi en Israël heeft gehad, omdat zij vreemde vrouwen heiligden, en ook al het kwade dat daaruit ontstaan

---

verdoemd mag zijn, als hij niet de welvaart van de plantage voor ogen had, maar geleid werd door begeerte, et cetera.

was, met andere soortgelijke drijfveren, hetgeen er bij mij de oorzaak van was, dat ik zeer omzichtig was aangaande de ware oorzaak en voornaamste drijfveer die mij tot de liefde bracht voor iemand die geheel onbetamelijk en barbaars was opgevoed, wier geboorte vervloekt en zo gans alleen of afgezonderd van de mijne was, dat ik dikwijls met vrees en beven mijn gedachten eindigde. Dit waren weliswaar kwade aanvechtingen, die slechts plezier en genoegen bleven aan het verderf van de mens. Waarop ik mij met intens gebed - opdat ik voor een dergelijke duivelse aanvechting en verzoekingen bewaarde mocht blijven, zoals ik ze, en niet anders, inschatte -, te ruste begaf.

Mocht ik nu gedacht hebben, dat ik op deze wijze mijn rust en vrede zou bereiken: kijk, daar waren andere en meer aangenamere bezoekingen, die zich in mijn heilige en sterke meditaties binnendrongen, opdat ik voor een nieuwe beproeving werd gesteld, veel heviger dan tevoren, want zonder het veelvuldige lijden en gemartel dat ik dagelijks, ieder uur, ja, in mijn slaap, heb uitgestaan. Wanneer ik ontwaakte, ben ik door nalatigheid en onachtzaamheid aangevochten geworden, wanneer ik de vereisten en de plichten van een goed christen verzuimde of niet in acht had genomen. En ik werd aan beide oren getrokken en mij werd toegeroepen: Waarom bevlijtigt gij u niet om uit haar een christen te maken? En dat is nu juist geschied toen zij het verst van mij afgezonderd was, hetgeen des te verwonderlijker is, daar naar algemeen oordeel (ware het niet een ontwijfelbaar werk van God) vergetelheid iemand veel waardiger schepsels had gebracht.[107] Daarnevens zeg ik, dat de Heilige Geest dikwijls van mij begeerde te weten, waarom ik geschapen werd. Of ik tot vergankelijke wellust en wereldlijke nietigheid, of tot het werken in de wijngaard des Heren ben geschapen, om daar te zaaien, te planten en daar de vruchten van te vinden en

[107] Onduidelijk. Mogelijk is bedoeld dat Pocahontas, door niet in de buurt van Rolfe te zijn, anderen ontmoette die haar veel beter konden bekeren.

te doen toenemen en mij daar dagelijks in te bevlijtigen, zodat ik met de huishouder in het evangelie met mijn aanbevolen talent of pondje woeker opdat uiteindelijk de vruchten mogen worden ontvangen, ter bijzondere troost van de werkers daarin en hun zaligheid in de toekomstige wereld. En daar dit alles naar waarheid niet anders is, zo is het de dienst van Jezus Christus die Hij van zijn getrouwste dienaren vordert; die Hij dit instrument der godzaligheid in handen heeft gegeven en hun verordineert dat zij hierin gewillig werkzaam zijn. In dezelfde mate heeft veel gedaan[108] voor de grote liefde en begeerte jegens mij, dat zij in de christelijk leer en kennis van God onderwezen wilde worden, haar snelheid van begrip, de bekwaamheid en gewilligheid om het goede onderricht aan te nemen, alsook de aansporingen[109] van de Heilige Geest. Dit nu, zeg ik, heeft mij hiertoe gebracht.

Wat moet ik doen? Moet ik een dusdanig tegenstrijdige instelling hebben, dat ik weiger om de blinden op de juiste weg te wijzen? Moet ik zo onbarmhartig zijn, aan de hongerigen brood te geven?[110] Of moet ik verzuimen om de naakten te kleden? Moet ik het verachten dit christelijke werk te volbrengen? Moet ik nietige vruchten brengen omdat ik deze wereld verkeerd acht, en mij afhouden van deze openbaringen om aan de mensen deze geestelijke werken des Heren te openbaren, welke God de almachtige mij dagelijks door mijn innige gebed en verzuchtende gedachten heeft bijgebracht?[111] God moge dat verhoeden. Daarom heb ik mij er altijd mede getroost, dat Hij aldus met mij gehandeld heeft, vanwege Zijn goddelijke eer en mijn eeuwige zaligheid. En ik hoop, dat God mij Zijn genade zal verlenen, dat ik bij mijn einde door mijn

---

108 Onduidelijk.
109 "bewegungen".
110 "den hungerigen Brot zu geben". Bedoeld zal zijn: "(...) zu verweigern".
111 "welche ich Gott (...) zu wissen gethan". Onduidelijk. Het omgekeerde lijkt bedoeld te zijn. Aldus vertaald.

gelovige ijver en christelijke arbeid de heerlijke toezegging zal verkrijgen die is uitgesproken door Zijn heilige profeet Daniël: De leraren zullen stralen als de glans des hemels, en die immer en eeuwig net zo veel op de gerechtigheid wijzen als de sterren. Geen lieflijker troost kan er ooit zijn voor een christen - en die hem meer ter harte gaat -, dan elke dag van zijn leven te arbeiden voor de Heer. Voor zijn inspanning kan er ook geen groter gewin zijn, want zulk een troost wordt in het laatste uur van de dood en op de dag van het Oordeel van harte begeerd.

Door mijn ijverige lezen en gesprekken met vele ervaren personen, heb ik een niet geringe troost ontvangen, benevens serena mea conscientia[112], zonder mijn geweten geweld aan te doen, rein van alle onzuiverheid en vuilheid, quae est instar muri ahenei[113], dat als een stevige muur ongeschaad is gebleven. Zou ik wijdlopig de aanvechtingen en ook de goddelijke aandriften uitleggen die bij mij onderling hebben gestreden, dan zou ik een taedios[114] en verdrietelijke vertelling doen en een gans volume of boek vullen. Doch ik twijfel er in het geheel niet aan, dat dit niet genoeg zou zijn om u over mijn huidige toestand en voornemen te berichten: tot het volvoeren van mijn belofte en gelofte aan God en aan u. Aan de voorzichtige resolutie en uitleg daarvan, onderwerp ik mij onderdanig omwille van Gods lof en uw eer; vanwege het nut van ons vaderland en deze plantage; voor het bekeren van een niet wedergeborene tot de wedergeboorte. En ik bid ernstig dat God dit moge geven, omwille van Zijn dierbare en goede zoon, Jezus Christus.

Hoewel nu de gewone man, die altijd probeert om op grond van zijn slechtheid de werking en daden van andere lieden te taxeren, ook mij in mijn godzalige werk mocht berispen, moet hij weten dat geen hongerige trek om mij met wellust te overladen mij hiertoe aanleiding heeft gegeven.

---

112 'gewetensrust'.
113 'die is als een beeltenis aan de muur'.
114 'vermoeiend'.

Wanneer ik de zinnen toegedaan was, of zou willen zijn, zou ik die begeerte vast een stevig genoegen doen, hoewel dat niet zonder schade aan de conscientie ofwel het geweten zou kunnen geschieden; en hem nog met meer christelijk genoegen en minder zorgvuldigheid te verstaan geven, dat het tegen het betamelijke indruist. Ook verkeer ik niet in een dusdanige verzakende toestand, dat ik er geen acht op sla wat mij zou overkomen, en ook verkeer ik nog in de hoop dat ik meer dan een dag mijn vaderland zie; noch ook zo verlaten door vrienden, noch zo gering van geboorte ben, dat ik daar iemand moet verleiden[115] om mij een groot genoegen te doen. Zo heb ik daar ook niet onwetend mijn hoop verlaten, of verwacht ik om hierdoor de liefde en toeneiging van mijn vrienden te verliezen terwijl ik dit werk uitvoer. Ik ken hen allen en heb geen van hen gepasseerd. Doch mocht het God bevallen om zo met mij om te gaan - en ik verlang er serieus naar dat het voleindigd mag worden zoals ik eerder vermeld heb -, dan wil ik het van harte aannemen als een goddelijk iets dat mij aangaat. Dan wil ik ook nimmermeer stoppen, voor zover God mij bijstand wil verlenen, tot ik een dergelijk godzalig werk vervuld en tot een volmaakt einde gebracht heb. Waarin ik God nadrukkelijk en ijverig wil vragen of Hij mij wil zegenen, tot mijn en uw heil en zaligheid, en dat dit ons voornemen tot Zijn goddelijke eer en zalig einde moge strekken, zoals eerder door mij verklaard. Ik twijfel er niet aan, dat dit alles tot uw gunst aannemelijk is. Hiermede neem ik dan ook afscheid, verzoekende dat de almachtige God op u een dusdanige overvloed van Zijn genade - als uw hart steeds moge wensen of verlangen - doet neerkomen en regenen. Hier laat ik het dit keer bij.

De zich eerbiedig aan uw bevel onderwerpende

Iohan Rolff

[115] “eine daselbst zu überkommen”. Vertaling onzeker. Heeft vele betekenissen.

EINDE